

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

9. JANUÁRA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Denník SME Plus dňa 17. dec. 2018 uverejnil článok Petra Gettinga (z 12. okt. 2018) s nadpisom Žiadne vyvrcholenie snáh Slovákov, iba ďalšia hanba s tendenčným podtitulom: Prvé deportácie Židov na jeseň 1938 sa stále zamlčávajú. Autor píše:

„Deportácie totiž neprišli až počas vojny. Hlinkova slovenská ľudová strana (HSĽS), četníci a gardisti realizovali už krátko po vyhlásení autonómie prvé deportácie Židov z územia Slovenska. Do novembrovej zimy, na púste pole za Bratislavou, vyviezli stovky ľudí. Z Viedne prišli Slovákom tajne radiť

o autonómii Slovenska historik skúmajúci holokaust, profesor Univerzity Komenského Eduard Nižňanský. „Tiso rozhodoval v podstate sám, keďže v tom období neexistoval žiadny orgán, ktorý by mohol do rozhodovania zasiahnuť. Tiso bol v tom období predsedom autonómnej vlády, ale riadil aj rezort vnútra - slovenský snem bol zvolený až v decembri 1938.“

„V tábore bolo takmer nemožné dodržiavať hygienu a deportovaní boli väčšinou stále v rovnakom oblečení, v ktorom ich vyviezli z ich domovov. Boli medzi nimi aj chorí ľudia, napríklad muž trpiaci krvácaním do brucha, tehotné ženy, jedna

Ako to bolo skutočne...

nacisti s Adolfom Eichmannom. Medzinárodná hanba je dodnes zamlčovaným úsekom našich dejín...

Okresné úrady na Slovensku dostali 4. novembra príkaz: „Treba upovedomiť okresné a četnícke stanice, ako aj vedúcich jednotiek Hlinkových gárd južného Slovenska, aby zadržali vo svojich obvodoch sa zdržujúcich Židov a postrkovali ich i s ich rodinnými príslušníkmi v hromadných transportoch na najneskoršie do 24 hodiny dňa 4. 11. 1938 cez nové hranice.“ Príkaz ihneď vyplnili. Autonómia bola vyhlásená len pred pár týždňami a noví páni Slovenska neotáľali. Židov chytali po okresoch a deportovali za nové hranice...

Stovky ľudí vyviezli na pole za dedinu Miloslavov. V hraničnom pásme, v krajine nikoho, sa tiesnili celé rodiny vrátane tehotných matiek, batoliat, chorých starcov. V katastrofálnych podmienkach, v provizórnych chatrčiach zo slamy z kukurice, vo vyhrabaných jamách a v priekopách, na rozblatenej pôde, v daždi, zime a mraze....

Kto bol za to zodpovedný? Príkaz podpísal Jozef Tiso. O pol roka nato si ho zavola Hitler, aby mu poslušil pri vyhlásení vazalského vojnového štátu a následne sa stane jeho prezidentom. V tejto chvíli je však predsedom autonómnej vlády. Deportácie v novembri 1938 nariadil Jozef Tiso a na ňom leží politická zodpovednosť,“ vyhlásil na minulotýždňovom bratislavskom seminári

v pôrodných bolestiach, malé deti,“ hovorí pre SME historik Michal Frankl z Masarykovho ústavu a archívu Českej akadémie vied...

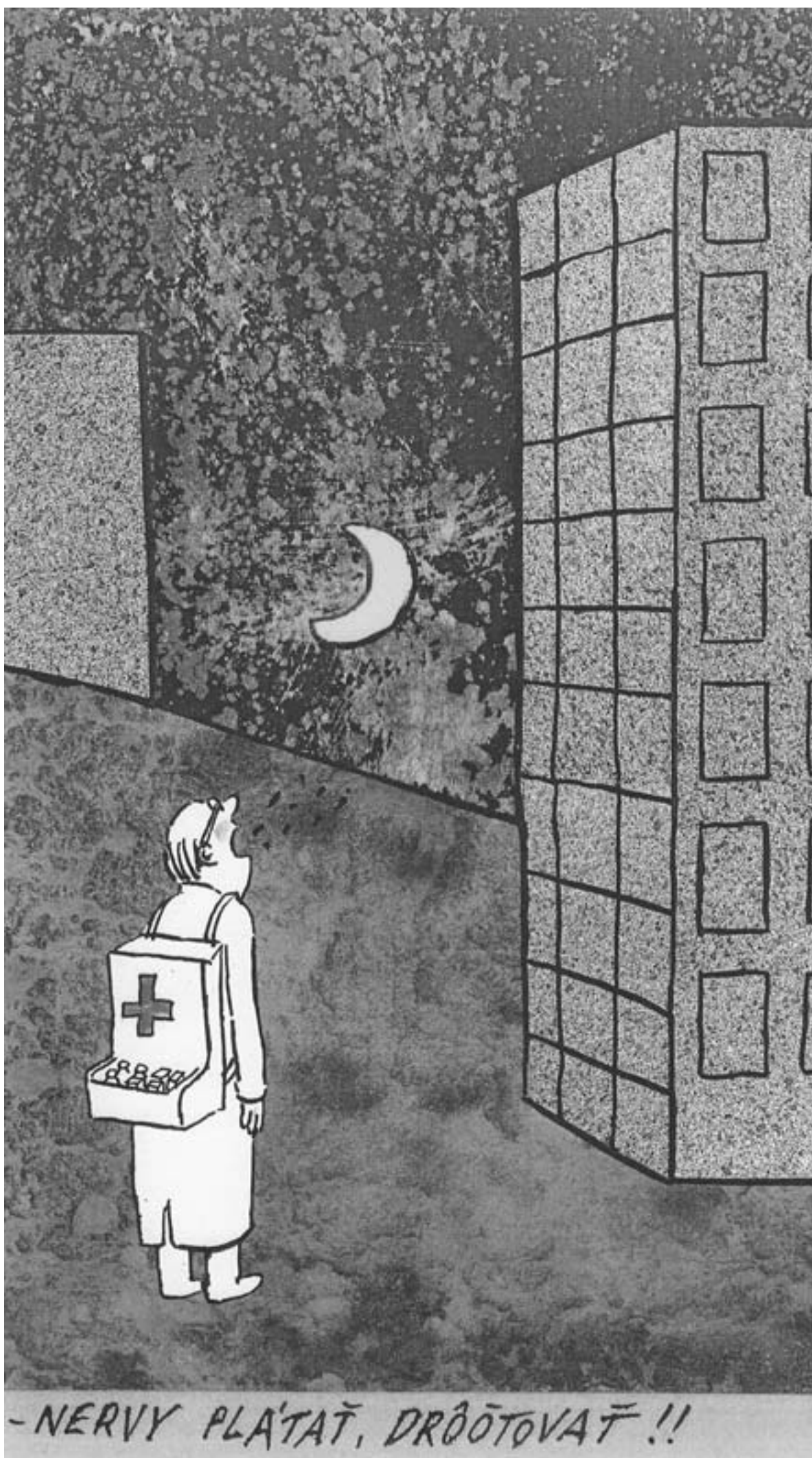
„Impulz vyšiel jednoznačne z prostredia autonómnej vlády a Eichmann mal skôr poradnú funkciu. Poskytol Slovákom know-how a tiež im pravdepodobne tlmočil nemecké skúsenosti získané počas masového vyhánania Židov poľskej štátnej prislušnosti z tretej ríše, ktoré sa odohralo necelý týždeň pred príchodom Eichmanna na Slovensko,“ dodáva Schvarc.

Je to hrôzostrašný obraz utrpenia a biedy, ktorý nemožno čítať bez ľútosťi, aká lomcuje citlivým ľudským srdcom, keď sa deje krivda a keď trpia nevinné ľudské bytosti.

Je však žiaduce predstaviť túto bolestnú a odsúdenia hodnú udalosť v jej historickom kontexte opraviť faktické chyby a nepresnosti, či už pochádzajú z nevedomosti, nedbanlivosti alebo zlomyseľnosti.

V jeseni 1938 Slovensko prechádzalo jednou z najpohnutejších fáz svojej histórie. Po dvadsiatich rokoch boja o uplatnenie národných práv sa konečne dočkalo sľúbenej a zmluvne zaručenej autonómie. Ale ešte skôr než sa politický a spoločenský život mohol v nových podmienkach rozvinúť, vystúpili s územnými nárokmi susedia: Nemci, Poliaci, ale hlavne Maďari.

(Pokračovanie na 2. strane)

Kresba: Andrej Mišanek

Drahí čitatelia! Prichádzame k vám na začiatku dvadsiateho druhého ročníka, o rok starší, ale stále s nádejou. Rovnako ako vy budeme očakávať, čo nám prinesie dobré a zlé. Naďalej chceme byť aspoň škáročkou v plote, ktorým nás stále tesnejšie obkolesuje svet nie nepodobný na ten spred tridsiatich rokov. Ako správne poznamenal otec Marián Kuffa, v mnohom je to svet ešte

PF 2019

TEODOR KRIŽKA

dramatickejši, pretože tmu vystriedala hmla. Šoféri ziste poznajú ten okamih, keď sa reflektory auta odrazu ocitnú v hustom opare a nevidíte pred seba viac ako na pár metrov. Dobré, ak sa tak nestane v zákrute...

Náš svet je v zahmlenej, neprehľadnej, klzkej zákrute. Západ je zamestnaný zápasom sám so sebou, keď sa tzv. hlbinný, lepšie povedané paralelný, štát vzpiera vôli vlastných občanov a zápasí nielen s odporom v uliciach ako vo Francúzsku, ale aj s legitímne zvoleným prezidentom, ktorý zvíťazil napriek ľži všetkých ústredných médií. Na druhej strane sme svedkami konca monopolárneho sveta, keď sa Rusko odmieta podriaďovať Západu, ale samo sa iba hľadá. Z tohto pohybu tektonických kryh vzniká energia, ktorá môže vyvolať cunami, a tá sa preleje celou planétou - možno aj niekoľkokrát. V hybridnej vojne, keď nikto nenájde odvahu rozpútať globálny konflikt, sa bude bojovať o vedomie obyvateľstva, o to, aby si samo, tzv. demokratickou cestou, prípadne aj demonštráciami, vynútilo zmenu vládnych elít, teda aj zmenu kabinetných plánov na Nový svetový poriadok.

Kultúra sa prikláňa k názoru, že Slovenská republika a slovenský národ sa má angažovať za mier, za obranu kresťanského spôsobu života.

Našou úlohou nie je viesť ťaženie proti komukoľvek, ale vytrvalo zápasit o hodnoty, ktoré sú základnými hodnotami našej civilizácie a ktoré sú vyjadrené v našich základných symboloch - v kríži na trojvrší a vo zverení sa pod ochranu Sedembolestnej Panny Márie.

(Pokračovanie z 1. strany)

Najhrabivejší boli naši južní susedia, ktorí si robil nároky ak nie na celé Slovensko (v ich terminológii: Horné Uhorsko, Felvidék), tak aspoň na tretinu jeho územia, vrátane miest ako Bratislava, Nitra, Košice... Proti týmto nárokom sa jednomyseľne staval takmer celý národ. Výnimku tvorila iba židovská menšina, ktorá sa nikdy nevedela stotožniť s túžbami a životnými potrebami národa a práve v týchto kritických dňoch sa otvorene postavila na stranu našich nežidlivcov. Aby sa mi nevyčítala nacionalistická zaujatnosť, odcitujem, ako vtedajšie slovensko-židovské vzťahy vykreslil americký diplomat a historik George F. Kennan (1904-2005), ktorý bol v rokoch 1938-1939 tajomníkom amerického vyslanectva v Prahe.

Vo svojej diplomatickej správe zo 17. februára 1939 takto opisuje slovensko-židovský pomer na autonómnom Slovensku: "Zo strany slovenského obyvateľstva sú židia objektom rozšírenej neľúbosti. Ich spôsob obliekania, vystupovania a ich všeobecné správanie sú v slovenskom prostredí nepodpadné a pre mnohých Slovákov urážlivé. Ako som už spomínal v predošlých hláseniach, slovenský dedičan prichádza s nimi do styku v podobe bankárov, fiškálov, krčmárov, lekárníkov, obchodníkov atď. Vo väčších mestách židia tvoria bohatú vrstvu obyvateľstva, ktorá predstavuje značnú časť vzdelancov a ovláda veľkú časť kapitálu na Slovensku. Mnohí židia s vyšším vzdelaním sa rozprávajú medzi sebou iba po maďarsky a vždy hľadajú na Budapešť ako prameň svojich kultúrnych inšpirácií. Menšia, ale nezanedbateľná časť židov, sa orientuje na nemeckú kultúru. Takto sa potom dá pochopiť aj to, že v širokých slovenských kruhoch vládne presvedčenie, že židia stáli a stoja na strane utlačiteľov slovenského národa a proti domácejmu obyvateľstvu."

George F. Kennan ďalej spomína udalosť, ktorá veľmi pobúrila slovenskú verejnosť v prvých dňoch novembra 1938, keď územná celistvosť Slovenska bola nebezpečne ohrozená prehnanými maďarskými nárokmi. „V tomto kritickom čase – referuje G. F. Kennan – reprezentácia 15 000 bratislavských židov sa obrátila na maďarské úradné

miesta so žiadosťou, aby pri územnej zmene, ktorá sa v tom čase očakávala (t. j. rozhodnutie Viedenskej arbitráže – FV), Bratislava bola prisúdená Maďarsku. Tento krok sa v očiach Slovákov pokladal za ďalší dôkaz nelojálneho postoja židov." (George F. Kennan, From Prague after Munich; Diplomatic Papers 1938-1940, Princeton, NJ 1968, s. 50 a 53).

Podrobnejšie sa o tejto agitácii za pripojenie Bratislavy k Maďarsku

Nasledujúci deň sa vo Viedni konala tzv. Viedenská arbitráž, kde rozhodnutím Nemecka a Talianska (reprezentovanými ich zahraničnými ministrami J. von Ribbentropom a G. Cianom) Slovensko bolo prinútené odstúpiť Maďarsku takmer štvrtinu svojho územia: 10 423 štvorcových kilometrov, na ktorých žilo 859 885 obyvateľov, z toho 276.287 Slovákov.

V tejto atmosfére národného smútku sa židovská demonštrácia

Ako to bolo skutočne...

hovorí v správe Prezídia policajného riaditeľstva v Bratislave (č. 20948/38). Bola to provokačná demonštrácia, ktorá sa v policajnej správe charakterizuje ako "židovská akcia proti samostatnosti Slovenska a pre jeho pripojenie k Maďarsku".

V správe sa ďalej uvádza: „Dňa 1. novembra 1938 boli po Bratislave rozširované letáky poburujúceho obsahu, v ktorých sa vyzývali židovskí občania slovenského hlavného mesta, aby prišli manifestovať svoju oddanosť Maďarsku. V letáku sa proklamovalo: "Maďari veľmi dobre poznajú oddanosť židov voči Maďarsku. A preto, židia, všetci späť do Maďarska!" (Magyarok nagy omjő lismerek a zidő sághuségét Magyarországhoz. Épenezért, zidők, mindenkiviss za Magyarországhoz!). Demonštranti "zhluknuli sa v očakávaní, že v Carltone práve v tom čase sa nachádza maďarská delimitačná komisia, povytáhovali si skryté a pre tento účel už dopredu pripravené zástavky v maďarských národných farbách, počali týmto mávať a spievali pri tom maďarskú hymnu a pieseň Kossuth Lajos az tuzente... Na miesto demonštrácie bola okamžite vyslaná uniformovaná stráž, ktorá pomocou striekacieho auta demonštrujúcich rozhonala..."

Toto sa odohralo 1. novembra 1938.

pred bratislavským hotelom Carlton nakoľko nemohla pokladať za prejav vďačnosti a súcitu so smútiacim národom, uprostred ktorého židovská menšina žila. Udalosť rozbúrila vášne a city v každom slovensky cítiacom srdci. Kým väčšina ľudí sa pozerala na tento prejav nevďaku viac s ľútosťou než v hneve, hŕstka radikálov a nespokojencov prejavila svoje rozjatrené pocity v drastickej forme. A pretože hnev je zlý radca a unáhlenosť nebezpečný spojenec, ich kroky boli nepotrebné kruté. Dňa 4. nov. 1938 bolo na okresné úrady doručené nariadenie, ktoré autor uvádza v svojom príspevku citovanom vyššie. V dôsledku tohto nariadenia došlo v dňoch 4. a 5. novembra 1938 k vysídleniu asi 7000 židov na územie Žitného ostrova neďaleko Bratislavy, ktoré v nasledujúcich dňoch malo obsadiť maďarské vojsko. Rozhorčení aktivisti sa riadili zásadou: „Keď je vám tak strašne clivo po živote pod Maďarmi, nuž pomôžeme vám odísť, kam vás srdce tiahne!" Opakujem, to bola akcia niekoľkých horúcich hlav, ktoré v pomýlenom zápale si mysleli, že konajú službu národu.

V súvislosti s týmto násilným vystáňovaním autor tvrdí, že nariadenie vydal predseda autonómnej slovenskej vlády Dr. J. Tiso. Ale ako presvedčivo poukazuje Stanislav Májek v príspevku ktorý uverejnil v dvojtyždenníku

Kultúra, Dr. Tiso nijaké také nariadenie nevydal, ani nepodpísal (Pozri: Kultúra, č. 8/2009). Celá akcia bola záležitosťou niekoľkých pomýlených radikálov, ktorí pri tom zneužili Tisovo meno. Keď sa Dr. Tiso dozvedel, že nariadenie bolo vydané bez jeho vedomia a súhlasu, nariadenie zrušil (7. nov. 1938) a odsunul židia sa eventuálne mohli vrátiť na Slovensko. Teda, ak Dr. Tiso mal niečo s celou akciou do činenia, tak to bolo, že ju zrušil, len čo sa o nej dozvedel. A preto je nezodpovedné a podlé obviňovať ho ako pôvodcu tohto poľutovania hodného zákroku.

V nasledujúcich dňoch obsadzovali odstúpené územie maďarskí vojaci a správu preberali maďarské úrady. Dňa 12. novembra 1938 maďarský parlament slávnostne odhlasoval zákon č. 34/1938, v ktorom sa „ďakuje Božej Prozreteľnosti, že po 20 rokoch odlúčenia, strádania a heroického odporu cudzej nadvláde sa pod Svätostefanskú korunu navrátila časť Hornouhorského územia.“

V praxi to znamenalo, že po prvom novembrovom týždni bol osud odsunutých židov úplne v rukách maďarských vládnych orgánov. Za všetky prikorá a útrapy, ktoré museli znášať, už nesú zodpovednosť hlavne a predovšetkým maďarské vládne orgány a maďarská armáda.

To nie je môj názor, to je názor človeka, ktorý s boľom sledoval ťažké polozenie svojich súkmeňovcov a snažil sa im pomôcť. V britských archívoch sa nachádza telegram, ktorý poslal britskému ministrovi zahraničia (Sir Samuel Hoare) a hlave anglikánskej cirkvi Canterburskému arcibiskupovi, známy nitriansky rabín Chaim Michael Dov Weissmandl. V telegrame sa obracia na britských predstaviteľov svetovej a cirkevnej moci slovami: „In the last few days Hungarian authorities have expelled the Jews with great cruelty, in rain and darkness to the no man's land along the Slovakian border. In our great trouble I beseech Your Excellency to intervene.“ (V posledných niekoľkých dňoch maďarské úrady s veľkou krutosťou, v daždi a v noci, vyhnaní tisíce židov na územie nikoho, ktoré sa tiahne pozdĺž maďarsko-slovenskej hranice. V tomto našom ťažkom položení úpenlivo prosím Vašu Excelenciu o pomocný zásah. – FO 371/21587/C14581). Britské úradné

Nedeľa by mala patriť Bohu a rodine

„voľnej“ nedele vzišla spontánne zo spoločnosti a povedomia občanov ako prirodzený zákon, ktorý nepotrebuje väčšinu hlasov poslancov v parlamente aby bol schválený a následne uvedený do praxe.

Spotrebiteľ tým, že obchody budú zatvorené jeden deň v týždni a cez sviatky, neutrpí. V roku 2014 podľa výsledkov prieskumu agentúry POLIS sa 58% respondentov vyjadrilo, že zatvorenie obchodov cez sviatky a v nedeľu nevnímajú ako problém. A v podstate neutrpí ani obchodník, pretože ľudia si tovar, ktorý potrebujú, nakúpia v iných dňoch pracovného týždňa. Dokonca ešte ušetria na nákladoch spojených s prevádzkou. Čo sa týka tých miezd a prípadných príplatkov

za prácu v nedeľu, sme skôr zástancami toho, aby mali zamestnanci (a to nielen v obchodoch) také mzdy, z ktorých by sa dalo dôstojne žiť a neboli by odkázaní na prácu v nedeľu na úkor svojich rodín, vzťahov a svojho zdravia.

V neposlednom rade nesmieme zabúdať aj na to, že nedeľa ako deň pracovného voľna je zároveň naplnením cyrilo-metodskej tradície, ku ktorej sa hlási Slovenská republika vo svojej Ústave. K naplneniu tradície neodmysliteľne patrí i zachovanie nedele ako sviatočného dňa. Svätíť siedmy deň žiada Boh od človeka už v Starom zákone. V kresťanskej kultúre je to nedeľa, v židovskej kultúre je to sobota a v moslimskej kultúre je to piatok. Myšlienka voľného dňa v

týždni, určeného na oddych sa dostala aj do civilných zákonov v celej Európe. Aj v predchádzajúcom režime, socializme, ľudia rešpektovali, že sa v nedeľu nepracovalo a obchody boli počas nediel zatvorené. Ani pre ateistu nebola voľná nedeľa problémom, ale dňom, keď si uvedomil význam potreby oddychu od povinností všedných dní a venoval svoj čas rodine.

Skúsme sa preto opäť nachvíľu v dnešnom uponáhľanom svete aspoň v nedeľu trochu zastaviť a venovať sa tomu, na čom v ľudskom živote naozaj najviac záleží.

STANISLAV DROBNÝ
poslanec NR SR
za LS Naše Slovensko

Čriepky z Nemecka - moslimské šatky, burky, čádory a kríže

(Pokračovanie z čísla 21/2018)

miesta, ktorým bol telegram predložený na vyjadrenie, radili, aby sa telegram ignoroval, aby sa naň ani neodpovedalo, pretože otázka židov nebola do Mníchovskej dohody vôbec zahrnutá. A tak sa aj stalo. Takže napokon to boli Slováci, ktorí krivdu napravili a židov do svojej územne okypnenej krajiny prijali.

Na záver iba krátka pripomienka. Vzájomné vzťahy medzi Slovákmi a židmi neboli v roku 1938 na úrovni, aká by sa bola v týchto kritických časoch vyžadovala. Nebola to však len vina Slovákov. Ani Židia sa v minulosti nesprávali voči Slovákom ako hostia voči hostiteľom. Žili na Slovensku, ale vždy im bol milší Maďar, Nemec, Čech... než Slovák. O tom by sa dali písať bachanty. Na ukážku len jedna skutočnosť, ktorá sa nepriamo viaže k udalostiam v jeseni 1938.

Ako zaznamenáva a štatisticky dokladá sociológ, politik a rektor Univerzity Komenského v rokoch 1945-1949, Anton Štefánek, pro-maďarská orientácia židovského obyvateľstva na Slovensku ostala prakticky nezmenená aj po 20 rokoch života v Česko-Slovenskej republike. Poukazuje, že na území južného Slovenska, ktoré v novembri 1938 obsadili Maďari, r. 1930 žilo 53 692 židov. Z nich 18,8% sa hlásilo za Maďarov, 28,3% za Nemcov, 5,4% za Slovákov a 47,2% k národnosti židovskej. Ale pri sčítaní, ktoré robili Maďari 15. decembra 1938, za Maďarov sa prihlásilo 93,1% židov, za Nemcov 2,7% židov a za Slovákov iba 0,8% židov, t. j. 422 osôb. (Anton Štefánek, Základy sociografie Slovenska /Slovenská vlastiveda/, Bratislava 1945, s. 95). A ako len boli židia hrdí na túto svoju vernosť! V roku 1939 vyšla v Budapešti publikácia Spravidlivosť voči židom, kde si židia seba vedome pripisujú za zásluhy aj to, že „židovské náboženské obce si aj za cenu hmotných obetí vydržovali židovské školy, aby si zachovali maďarský charakter a to i napriek tomu, že im česko-slovenský štát sľuboval štátnu subvenciu v prípade poslovenčenia Za najúprimnejšie citové vyznanie hornoviedieckeho židovstva možno považovať skutočnosť, že počas dvadsaťročného útlaku nenájdete na židovských cintorínoch náhrobný kameň s iným nápisom než v reči maďarskej alebo hebrejskej. Nikdy v reči slovenskej.“

Autor Peter Getting v svojom výklade udalostí z jesene 1938 si prizval na pomoc niekoľkých pomocníkov rovnakého zmýšľania ako on. Ti mu na všetko ochotne prikývli a občas pridal aj svoje doplnky, aby obraz vyzeral ešte šerednejšie. Napríklad profesor Univerzity Komenského E. Nižňanský „spresnil“ výklad tvrdením, že „deportácie nariadil Jozef Tiso a na ňom leží politická zodpovednosť.“ Rovnako sa vyjadril aj historik zo Slovenskej akadémie vied Michal Schvarc.

Najtrápnejšie však vyznieva „uzatváranie“ riaditeľa Dokumentačného strediska holokaustu Jána Hlavinku: „To, že dnes niektorí nacionalisti zamlčujú a prekrúcajú historické fakty o období autonómie Slovenska, ma neprekvapuje... Je však dôležité, aby sme o dejinách hovorili bez zamlčovania faktov alebo ich účelového výkladu. Iba tak ich môžeme pochopiť.“

Pri opise „prvých deportácií Židov“, ako ich podáva Peter Getting a spol., sa priam núka otázka: „Kto tu zamlčujú fakty? Kto ich účelovo vykladá?“

Medice, curateipsum! – Lekár, vylicie seba samého!

FRANTIŠEK VNUK

Argumentuje, že kresťanstvo nie je „západným náboženstvom a nevzniklo na Západe“, a „Ježiš nežil na Západe.“ Podľa Hubera kríž na bavorské steny nepatrí, lebo tým sa vynímajú z nemeckej spoločnosti iné náboženstvá. Podobne sa vyjadril aj kardinál Reinhard Marx. Ozvala sa aj viceprezidentka parlamentu (Bundestagu) Claudia Rothová, podľa ktorej Söder svojim nariadením vylučuje zo spoločnosti milióny ľudí – moslimov, ateistov a Židov. Keď Jörg Meuthen z AfD v jednej diskusii spomenul, že Nemecko by sa malo ujať nielen moslimov, ale aj prenasledovaných kresťanov, ozvala sa Rothová, že je islamofób, pretože ľudské práva sa týkajú nielen kresťanov, ale aj moslimov.

Rozruch urobil aj obchodný reťazec Lidl, keď na propagáciu gréckych výrobkov, ktoré v rámci takzvaného „Gréckeho týždňa“ predával

vo svojich pobočkách po celej Európe, použil fotografiu kostolov s vyretušovanými krížmi z ostrova Santorini. Ostrov Santorini so svojimi krásnymi kostolmi, vypínajúcimi sa nad morom, je jeden zo symbolov Grécka. V nemeckej centrále Lidlu dali z fotografie týchto kostolov odstrániť kríže. Vyretušovaný obrázok kostolov bez krížov prevzali predajne Lidlu po celej Európe do svojich letákov. To vyvolalo nevôľu, na čo Lidl reagoval vyhlásením, že kríže z kostolov vymazal preto, lebo chcel byť nábožensky neutrálny.

Teologické fakulty v Nemecku sú univerzitnými inštitúciami, ktorých absolventi sú akademicky vzdelaní zväčša budúci kňazi, učelia náboženstva a pod. O jednej takejto teologickej fakulte v istom nemeckom meste sa zmienim. V roku 1996 p. Kr. viseli v pešej zóne tohto mesta na pouličných lampách a všade tam, kde bolo miesto, menšie plagáty, na ktorých pod nadpisom "Ježiš Nazaretský", bol vy-

obrazený mladý, úplne nahý muž so šašovskou čiapkou na hlave ako moči. Dva veľké plagáty (približne 100 cm x 50 cm) zväčšeniny tohto „umeleckého diela“ viseli priamo pred vchodom teologickej fakulty a jeden dokonca vnútri v budove. Profesori teológie a študenti tohto inštitútu chodili niekoľko dní okolo týchto plagátov, ale nikto sa nad nimi nepozastavil. Až jedného dňa zavolali z mestskej radnice, čo sa to robí v teologickom inštitúte, pretože sa ľudia rozčuľujú nad obscénnymi fotografiami „Ježiša Krista“. Pôvod tejto obscénosti sa dal veľmi ľahko zistiť, pretože na plagátoch v rohu bola uvedená adresa tejto teolo-gickej fakulty. Iniciátorom tohto „spektákla“ bol zamestnanec inštitútu, mimochodom doktor teológie, ktorý našťudoval divadelnú hru a „močiaci nahý Ježiš“ sa mal postarať o čo najväčšie publikum. Podobné „umelecké diela“ v západnej tzv. demokracii nie sú ojedinelé. V trojdielnom talianskom filme "Totò che

visse due volte“ (Totò, ktorý žil dvakrát) z roku 1998 sa divák môže „pobaviť“ na slabomyseľnom bláznovi na kríži so silným pohlavným pudom, ktorý sa pokúša uspokojiť pomocou slipek a sošky Panny Márie. Alebo plagát k americkému filmu režiséra Miloša Formana „Lud verus Larry Flint“, na ktorom je herec W. Harrelson zobrazený ako ukrižovaný na ženskom lone s americkou vlajkou zakrývajúcou jeho bedrá, a pripomína tak ukrižovaného Ježiša Krista. V dráme „Corpus Christi“ od Terrence McNally, ktorá sa hrá v divadlách, sú Ježiš a jeho učenci homosexuáli. Homosexuálna tematika sa objavuje častejšie. Napríklad homosexuála vyhlási za svätého prostitútku preoblečená za pápeža a pod. Alebo fotografia krucifixu ponoreného v nádobe z plexiskla naplnenej močom od Andresa Serrana. Vraj toto dielko patrí medzi jeho najslávnejšie fotografie. V reklamnom priemysle patrí zneužitie kresťanských symbolov k bežnému repertoáru. Podnikateľ a módný návrhár Otto Kern použil pri reklame svojich módných výrobkov kresťanský symbol – Poslednú večeru. Okolo Ježiša nesedeli však jeho učenci, ale dvanásť žien s odhalenými prsiami. Útoky na kresťanské symboly sú na dennom poriadku bez akýchkoľvek trestných sankcií. Kresťanská viera, jej hodnoty a všetko, čo je pre kresťanov posvätné, sa zneužívajú v satirách, v nevkusných kabaretoch a vo verejných médiách. Trestnoprávne sa proti tomu nemožno ohradiť. Trestnoprávne sa podľa § 166 nemeckého trestného zákona pokladajú iba také hanlivé vyhlásenia proti kresťanským alebo iným vyznaniam a svetonázorom, ktoré narúšajú „verejný pokoj“. Kresťania, podobne ako svätý Šebastián, obrazne povedané, musia svoje holé prsia nastaviť šípom útočníkov, zatiaľ čo moslimovia a Židia majú právo – a to právom – chrániť si svoje presvedčenie. Kto znevažuje židovskú vieru, je potrestaný. Aj toho neminie trest, kto degraduje Korán a základné presvedčenie islamu. Ale keď ide o to, čo je posvätné kresťanom, tak česť a dôstojnosť jednotlivého kresťana sa neberie do úvahy. Nie nikde v moslimskom štáte, ale v kresťanskej Európe! Cirkev stráca na úcte a vážnosti, je bez orientácie. Od cirkvi sa očakáva, že je politicky neutrálna. V Nemecku je silno ľavicárska a „zelená“ najmä evanjelická cirkev. Tá sa podieľa aj na pre-vádzachstve. Finančne podporuje rôzne mimovládne organizácie (napr. Seawatch s 100 000 eurami), ktoré lovia nelegálnych imigrantov v Stredozemnom mori a vozia ich do Európy. A nemeckými úradmi odsunutým imigrantom poskytuje azyl, aby zabránili ich odsunu.

Zmienila som sa o istej teologickej fakulte, z ktorej vyšiel plagát nahého „Ježiša Krista“. Na tejto fakulte pred-

**Prosba
k priaznivcom
Kultúry**

**Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni**

IBAN

SK69090000000000170427664

Čriepky z Nemecka...

nášal aj istý, dnes už emeritný, profesor. Pomenujem ho Míša, čo nie je jeho pravé meno. Profesori teológie sú odborníkmi na jednotlivé teologické odvetia ako Starý zákon, Nový zákon, Systematickú teológiu, Dejiny cirkvi a ďalšie odvetia, dokonca aj na Feministickú teológiu. Aj Míša je odborníkom. V akom odvetví, to nie je podstatné. Mňa zaujal totiž nie ako teológ, skôr svojou šikovnosťou. Míša sa chcel v mladosti stať hercom, už ako študent hrával divadlo. Ale nakoniec dal prednosť akademickej kariére. Inteligentný Míša s hereckými vlohami a k tomu ešte aj obchodným duchom, sa stal profesorom teológie. Míša je príslušníkom reformovanej evanjelickej cirkvi. Na severe Nemecka a v bývalej NDR je evanjelická cirkev zväčša luteránska, v iných častiach Nemecka skôr reformovaná. To iba na vysvetlenie. Je ale úplne jedno, či je Míša reformovaný, alebo luterán.

Cirkevné zbory v Nemecku pozývajú pre svojich cirkevníkov prednášajúcich, najmä profesorov teológie alebo ich asistentov. O Míšu bol veľký záujem. Obracali sa na neho nielen reformované zbory, ale aj luteránske. Míšovou obľúbenou témou bol najmä, a zrejme dosiaľ je „Duch svätý“ a „Ľudská dôstojnosť“ (Menschwürde). Skôr ako sa Míša vydal na cestu prednášať, určil sumu, za ktorú je ochotný prísť. Prednáška trvala zvyčajne 30 minút plus zodpovedanie otázok, ak dajaké boli z publika. Míšove prednášky neboli síce tak dobre honorované ako napr. Billa Clintona alebo aj Imre Kerzésza. Kdesi som čítala, že Bill Clinton za svoje prednášky dostáva vraj pol milióna dolárov. Skromnejší Kertész v istom meste, kde na literárnom večierku čítal zo svojej knihy, sa uspokojil aj s 5 000 eurami, plus hotel vo Frankfurte (600 eur) a malé poistenie pred prednáškou (59,16 eur).

Míša chodil, alebo ešte stále chodí, s obľubou do USA, kde má dobré kontakty s viacerými teologickými fakultami. Takými, ktoré produkujú liberálnych a modernistických teológov. Jedného dňa Míša spoznal Johna Marksa Templetona, zakladateľa od roku 1973 každoročne udeľovanej „Templetonovej ceny“ a „Nadácie Johna Templetona“ (John Templeton Foundation). „Nadáciu Johna Templetona“ viedol od roku 1995 až do svojej smrti v roku 2015 jeho syn John Marks Templeton junior. John Templeton senior bol britským akciovým investorom a obchodníkom. Zarobil miliardy na globálnom investovaní vo vojnových časoch a stal sa štedrým filantropom. Časopis Money ho r. 1999 nazval „pravdepodobne najväčším globálnym akciovým investorom 20. storočia“. Zomrel vo veku 95 rokov v roku 2008 na Bahamách. Ďalšou cenou pomenovanou po Johnovi Templetonovi je „Templeton Freedom Award“, ktorú od roku 2004 udeľuje „Atlas Network“, nadácia podporujúca neoliberálnu politiku. Míša mal k filantropovi Johnovi Templetonovi junior (1940 – 2015), ktorý spravoval otcove miliardy, veľmi dobrý kontakt. Z nich sa poriadna suma ušla aj Míšovi. Medzitým nadviazal Míša dobré kontakty v exotických krajinách a s témami ako „Duch svätý“ a „Ježiš Kristus“ cestoval po Číne, Hongkongu, Japonsku, Južnej Afrike, Amerike, a o Európe ani nehovoriac. Očaril aj Moskvu. Po deviatich rokoch sa tam zúčastnil na istej medzinárodnej konferencii. Svojmu priateľovi píše, že jeho príspevok na nej bol prijatý veľmi pozitívne, vrátane príspevkov k diskusi. A že už hneď na druhý deň ho metropolitni a arcikňazi neustále objímali a bozkávali a volali k ich stolu.

Cesty na rôzne podujatia mu platila raz jedna, raz druhá nadácia alebo aj organizácia pre študentov. Stačilo, keď do žiadosti napísal, že jeho cesta je pre nadviazanie teologických kontaktov s tou-ktorou krajinou veľmi dôležitá, prípadne k tomu niekoľko floškúl a letenku dostal zaplatenú, a neraz ešte aj diéty. Jeho hostitelia neboli tiež skúpi. Spreádzali ho, vodili po krásach okolia a k tomu dostal ešte aj nemalý honorár. V Nemecku mu šiel plat ďalej, a ak to bolo počas semestra, zastupoval ho asistent. Míša zvestoval evanjelium po rôznych končinách zemegule, zatiaľ čo kostoly Nemecku po nedeliach čoraz viac zívajú prázdnotou. Míša mal s teológmi ďalekosiahle plány. Istému študentovi teológie dal za úlohu zozbierať adresy úspešných teológov na celom svete. Podarilo sa a Míša nadviazal s nimi prvé kontakty. Tie boli dôležité, lebo Míša rozbiehal zaujímavý projekt. Dosiahol, že John Templeton ho poveril udeľovať „Cenu Johna Templetona“. Míša ju pomenoval „John Templeton Award for Theological Promise“ (niečo ako: Cena Johna Templetona Teologickej Nádeje). Na jej činnosť dostal od Johna Templetona vyše 2 milióny dolárov na prvých päť rokov. Táto mala byť ročne udelená 12 najlepším prácam mladých teológov celosvetovo. Cena bola dotovaná 10 000 eurami plus štipendiom do výšky 10 000 USD na prípadné prednášky vo vedeckých inštitúciách. Inštitúcia, ktorá nositeľ tejto ceny pozvala, dostala šek na 500 dolárov na pokrytie výdavkov na plagáty, slávnostné posedenia atď. O cenu bol veľký záujem. Odosielatelia týchto prác posielali svoje práce elektronicky, ale niekedy popri tom ešte aj poštou, a tak DHL a iné prepravné spoločnosti každý deň privádzali do inštitútu hromady balíčkov z celého sveta, obsahujúce zväčša doktorské dizertačné práce mladých teológov, budúcich kormidelníkov, ktorí mali určovať smer teológie, teda cirkvi.

Míšova „Cena Teologickej Nádeje“ mala i členské predstavenstvo (members of the board), pozostávajúce z 25 členov z 19 štátov: z USA, Veľkej Británie, Kolumbie, Nemecka, Maďarska, Švédska, Izraelu, Austrálie, Ruska, Talianska, Fínska, Grécka, Francúzska, Švajčiarska, Indie, Južnej Afriky, Holandska, Hongkongu a Maroka. Každý člen predstavenstva bol honorovaný 1 200 eurami. Členovia predstavenstva boli zároveň aj hodnotiteľmi (evaluators), honorovaní 1000 eurami. Práce na ohodnotenie im posielala Míšova manželka, v jednej osobe finančná manažérka a hlavná koordinátorka tejto, vlastne „Míšovej ceny“, elektronickej. Celý projekt bol nákladný na pracovníkov. Okrem Míšovej manželky a jej pridelených asistentky, pracovalo na ňom množstvo študentov a doktorandov. Všetci boli dobre platení. Prvý ceremoniál udeľovania tejto ceny sa uskutočnil v máji 2007 a jej nositelia pochádzali z 10 štátov. Podobne to prebiehalo aj nasledujúce roky. Hodnotiteľom, čiže evaluátorom mohol byť aj moslim. V jednom liste istej vysokopostavenej osobe sa Míša vyjadril, že jeho „John Templeton Award for Theological Promise“ „prináša neoceniteľné poznatky o vývine myslenia a bádanie vývinu špičkových talentov“. Podobnej mienky je aj jeho manželka, ktorá v nositeľoch tejto ceny vidí budúcu (teologickú) elitu. Jasne tu badať pokus o sformovanie budúcich teológov, o prelínanie sa náboženstiev, so snahou urobiť ich krehkými a doviest' ich k strate ich pôvodnosti. Týka sa to kresťanstva.

Ešte by som dodala, že paralelne s „John Templeton Award for Theological Promise“ viedol Míša množstvo projektov, na ktorých sa zúčastňovali teológovia a ne-teológovia z celého sveta. Na projekty prichádzali od Johna Templetona státisíce dolárov, čo činilo ďalšie milióny. Boli potrebné na le-tenky, hotely, výlety po Nemecku, na počastovania v prvotriednych reštauráciách a pod.

Príprava nemeckého národa na „multikultúru“, na zmes s rôznymi kultúrami a náboženstvami si vyžadovala desaťročia. Aby táto premena prebiehala hladko, bez napätia, neustále sa mu pripomínalo, že Nemecko je prisťahovaleckou krajinou (Einwanderungsland), a prijme každého, kto zaklope na nemecké „vráta“. Lenže príselci z iného kultúrneho prostredia sa zväčša nemienili integrovať, práve tak ako aj ich potomkovia už narodení v Nemecku. Žili podľa právneho kódexu tej-ktorej krajiny, z ktorej pôvodne prišli. Kriminalita tejto skupiny bola vysoká, ale o nej sa nesmelo informovať. A nie je ani zachytená v štatistikách kriminálnych činov. Vraj, aby sa nepodporoval nemecký extrémizmus a rasizmus. Miesto toho, aby sa proti tomu niečo podniklo, začalo sa s prevýchovou domáceho obyvateľstva. Dennodenne sa z médií ozývalo, že je xenofóbne voči cudzincom, rasistické, extrémistické a pod. Tým sa mala docieľiť, a aj sa docielila poslušnosť Nemcov voči cudzím, agresívnym kultúram. Zaujímavá je v tomto kontexte paralela medzi Nemcami v NSR a v bývalej NDR. Západní Nemci vítali masy moslimov ako dajaké filmové hviezdy, transparentmi „vitajte“, sladkosťami, hračkami a pod., a východní „dederáci“ zase „chodte preč, my vás tu nechceme“. Na prevýchove k „otvorenosti“ voči cudzím kultúram sa podieľali aj cirkvi. Napríklad „Ústredný výbor nemeckých katolíkov“ brojil proti rasizmu a xenofóbii Nemcov voči cudzincom (nemecké správy TV 31.3.1995), podobne evanjelický biskup v Bádensku (TV 4.7.1997; 2.11.1997) alebo aj biskup Evanjelickej cirkvi Berlína-Brandenburgsko-Sliezskej Hornej Lužice Wolfgang Huber, ktorého znepokojovala nemecká xenofóbia voči cudzincom a antisemitizmus (TV 7.3.1998). Keď dajaký Nemec vymlátil Turka, objavilo sa to vo všetkých správach, robili sa pochody proti extrémizmu, na ktorých sa neraz zúčastnila aj politická garnitúra. Keď sa ale nemecké deti báli a stále boja chodiť do školy, lebo ich tam Turci bijú a učiteľia si s nimi nevedia dať rady, o tom sa nehovorí, aby sa nepodporoval nemecký extrémizmus.

Koncom augusta 2018 oslavovalo mesto Chemnitz v Sasku (pôv. slovan-ská Kamenica) svoje 875 výročie založenia. Tak ako je to v Nemecku zvykom, že imigranti sexuálne obťažujú ženy a pokúšajú sa ich znásilniť, bolo tomu tak aj v Chemnitzi. Tridsaťpäťročný Nemec, ktorý im šiel na pomoc, doplatil na to životom. Utŕžil 25 bodných rán, ktorým podľahol. Ďalší dvaja Nemci skončili v nemocnici. Z vraždy sú podozriví 23 ročný Sýrčan, 22 ročný Iračan a na úteku Iračan, žiadateľ o azyl. Neskoršie sa zistilo, že národnosť prvých dvoch mužov nie je istá. Zrejme prišli

do Nemecka bez papierov totožnosti, alebo s falošným pasom. Strana AfD zorganizovala spontánnu manifestáciu s približne 100 účastníkmi, ku ktorej sa pripojili ďalší a tiahli stredom mesta. Na druhý deň došlo k dvom súperiacim demonstráciám. Na jednej strane boli stúpenci hnutia „Chemnitz bez nacistov“ a na druhej strane tzv. „fašisti“, „neofašisti“ a „extrémistická čvarga“, ktorá nechce imigrantov. Médiá informovali iba o tom, ako fašisti naháňali po meste imigrantov a kričali „my sme národ“ (wir sind das Volk) „toto je naše mesto“ (das ist unsere Stadt), a že nechcú žiadnych imigrantov. O pravom dôvode nepokojov sa nehovorilo, smrť nevinného muža sa cieľene zamlčala. Asi týždeň po vražde v Chemnitzi prišiel o život 22 ročný Nemec v Köthene (Sasko). Páchateľmi sú dvaja Afganci, 18 ročný a 20 ročný. V októbri 2018 zapálil päťdesiatpäťročný imigrant zo Sýrie v nádražnej reštaurácii v Kolíne nad Rýnom tzv. Molotovov koktail. Oheň popálil štrnásťročnú dievča, ktoré bolo vo vážnom stave prevezené do nemocnice. V reštaurácii se spustil protipožiarny systém, ktorý začal miesto kropiť. Následne vbehol páchatel' do lekárne, tam zbral jednu ženu ako rukojemníčku. Páchateľ má povolenie na legálny pobyt v Nemecku do polovice roku 2021. Polícii je známy od roku 2016, a to kvôli rozsiahlej trestnej činnosti, predovšetkým krádežiam a drogovým deliktom. A takto by sa dalo ešte dlho pokračovať.

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia sa v Nemecku objavovali plagáty pre súdneho človeka s nepochopiteľným znením: „Milí cudzinci, nenechávajte nás tu samých s Nemcami“. Autormi bola strana Zelených a ľavičiar. Neskoršie sa títo dostali do vrcholovej politiky a určovali politický chod štátu. Volili ich najmä mladí ľudia a vysokoškolská „Politická“ strany Zelených a predsedníčka spolkového snemu Claudia Rothová sa zúčastnila na istej demonstrácii, na ktorej mávali transparenty s nápisom "Deutschland, du Stück scheiße" (Nemecko, ty kus hovna) alebo „Deutschland verrecke“ (Nemecko zdochni). Stefanie von Berg, takisto zo strany Zelených sa teší, že nemecká spoločnosť sa zmení, a že o 20 – 30 rokov nebude žiadna etnická väčšina (t. j. Nemci bez migračného pozadia budú v menšine), a to je podľa nej dobre. Bývalá predsedkyňa Synody evanjelickej cirkvi v Nemecku (EKD) a predsedníčka frakcie strany Zelených v spolkovom sneme Katrin Göring-Eckardtová tvrdí, že podľa odhadov zástupcov z politiky a cirkvi sa kresťania v Nemecku budú musieť prispôsobiť situácii, že budú v menšine, a je možné, že v budúcnosti „byť kresťanom bude zvláštnosťou“. Pre „politickú“ Sociálnodemokratickej strany Nemecka (SPD) Aydan Özoğuzová, ktorú Merkelová menovala splnomocnenkyňou pre migráciu, utečencov a integráciu, neexistuje žiadna špecifická nemecká kultúra. Vo februári 2017 prezentovala v nadácii Friedrich-Ebert-Stiftung príspevok pod titulom "Spoločne v rozmanitosti". V ňom líči, ako si predstavuje prisťahovaleckú spoločnosť. Nemeckú spoločnosť nedefinuje ani historicky, a ani z pohľadu právnej ústavy. V príspevku sa zaoberá iba potrebami privandrovaných menšín a nastoľuje požiadavky na nemeckú

spoločnosť. Özoğuzová navštívila aj ČR a vydierala tam českú vládu. Oháňala sa uznesením Európskej rady, podľa ktorej by ČR mala prijať 1 500 imigrantov. Jej návšteva bola prípravou oficiálnej návštevy Angely Merkelovej. Özoğuzová sa narodila v Hamburgu a je dcérou tureckých gasterbeiterov, ktorí prišli do Nemecka v roku 1958. Nemecké občianstvo dostala ako 22-ročná. Jej bratia Yavuz Özoğuz und Gürhan Özoğuz prevádzkujú islamistický internetový portál „Muslim-Marik“.

Ďalšia odborníčka na nemeckú kultúru, splnomocnenkyňa pre integráciu spolkovej vlády Lamy Kadrová, učiteľka islamu, dcéra sýrskych prisťahovalcov, ktorá je častým hosťom v televíznych besedách, vidí budúcnosť Nemecka nasledovne: „Sme krajinou prisťahovalcov. Byť Nemcom v budúcnosti znamená mať migračné pozadie, nemať modré oči a svetlé vlasy, ale nosiť šatku (t. j. moslimskú), a mať tmavé vlasy. To znamená byť Nemcom“. Kto by očakával nesúhlas s jej názorom, bol by sklamaný. Obecensťvo ju totiž obdarilo aplauzom. Nemci sa začínajú prispôbovať moslimskej menšine tak ďaleko, že svoje zvyky a tradície opúšťajú. Tradične malo každé nemecké mesto niekoľko týždňov pred vianočnými sviatkami "vianočný trh", ale dnes sa presadzuje „zimný trh“, aby sa moslimovia necítili byť vylúčení.

Čím viacej nemecká spoločnosť ustupuje, tým väčšie nároky si kladú moslimovia. Veľká časť z nich požadujú skupinové práva. Dokonca aj ich potomkovia tretej alebo štvrtej generácie nie sú integrovaní do nemeckej spoločnosti. Nemusia sa integrovať, ako sami hovoria, pretože Nemecko im jedného dňa bude aj tak patriť. Na ich strane je vyššia moslimská pôrodnosť. Prezident Erdogan vyzval Turkov v Európe, aby mali aspoň päť detí, aby "zmenili fašistickú Európu". Väčšina Turkov v Nemecku má nemecké pasy, sú porozliezaní po všetkých politických stranách. Najviac ich je v strane Zelených. Zakladajú aj turecké alebo moslimské strany. Turci s nemeckými pasmi volia tie strany, ktoré im najviac vyhovujú. Jeden milión obyvateľov v Severnom Porýnsku-Vestfálsku má svoje korene medzi Bosporom a Anatóliou a polovica z nich má aj nemecký pas. Tito dávajú svoje hlasy v krajiniských voľbách tým „správnym“ stranám. Pred spolkovými parlamentnými voľbami, ktoré sa v Nemecku konajú každé 4 roky, Ankara odkazuje svojim krajanom, prípadne posla svojich činiteľov do Nemecka, aby ich poučili, ktorej politickej strane majú dať svoj hlas.

Zo školských lavíc si pamätáme učivo o bitke pri Viedni 11. - 12. septembra 1683, ktorá bola jednou z kľúčových bitiek v tureckých vojnách medzi Habsburgovcami (resp. kresťanskou Európou) a Osmanskou ríšou a znamenala ukončenie tureckej expanzie v strednej Európe.

Dnes moslimovia nestoja pred Viedňou, sú priamo v nej, v jej centre. Európa sa podobá bezstarostnosti pasažierov prepychovej lode Titanic, na palube prvej triedy sa veselí kasta vyvolených, a loď klesá pomaly ku dnu.

Dnešná Európa má s Titanicom mnoho spoločného. Aj ona pomaly klesá ku dnu. Podarí sa jej ešte ostať na hladine, alebo sa aj ona potopí?

DARINA VERGESOVÁ

Do pomyselného vriaceho kotla známych medializovaných problémov rímskokatolíckej cirkvi prispel pikantnou ingredienciou Michal Lajcha a čiastočne i Peter Lucius Baláž. Analýzou tejto veci a chronológiou kauzy správania sa bývalého správcu farnosti v Kľaku neujde pozornosť, že svoje „public relations“ (PR) mal ukázkovo pripravené, až podozrivo profesionálne na „dedinského farára“ pôsobiaceho hlboko v horách. Tzv. agenda setting „tragédie celibátu“ a možno aj jeho osoby učebnicovo zamestnávala relevantné médiá niekoľko dní až do tej miery, že sa dostala aj do diskusných relácií TV a rozhlasu. Prirodzene by otázka mala najprv znieť: „Kto mu to pripravil, aká mediálna agentúra a koho politikum sa tým vykonáva, aký balík financií to muselo stáť?“ Aj keď pripustíme, že Lajcha ovláda aspoň zákady PR agendy (veď ako celibátnik sa mohol venovať po večeroch a vo voľnom čase štúdiu, získavaniu zručností v danom predmete a kontaktom s profesionálmi) z toho, ako to bolo prezentované, je zrejme minimálne to, že ide o tímovú prácu profesionálov, na čo treba značné financie na prezentáciu. Môj „zásah do čierneho“ indikuje fakt, že nielen u nás bol Lajcha na poprednom mediálnom mieste, ale veľa priestoru mu venovala vplyvná americká Associated Press – AP, či iné tzv. mienkotvorné zahraničné médiá, ako napr. Washington Post. AP mu dokonca venovala aj fotoreportáž (sic!). No a dodajme, že táto nová liberálna celebrita sa už stihla dostať do tzv. wikipédie, čo je tiež americký výmysel.

Odbojná dedina Kľak sa po tragických udalostiach Slovenského národného povstania svetu zviditeľnila po druhý raz vďaka novej hviezde... No nateraz sa nebudem zaoberať politickým pozadím kauzy Lajcha, avšak zmienim sa o dvoch fragmentoch znamenitej PR práce ľudí z pozadia Lajchu – tetovanie a odhalenie pamätnej tabule, čo bolo prípravou na knihu Tragédia celibátu. Dotknem sa aj samotnej knihy a nakoniec venujem niekoľko poznámok k problematike komunikácie v slovenskej rímskokatolíckej cirkvi.

Verejnosti sa musel tento mladý excentrik najprv predstaviť a pripraviť si pôdu na hlavnú tému. Urobil to pozoruhodným spôsobom: ukazoval svoj cvičením vypracovaný chrbát a v hebrejčine vytetovaný verš jedného z najkrajších pasáží biblickej poézie, a to Žalm 23: „I keby som mal ísť tmavou dolinou, nebudem sa báť zlého.“ Zároveň s jeho zadnou časťou tela obehli éter viaceré snímky, kde sa prezentuje ako naozaj aktívny športovec. Nominálne je to lepšie než obraz mnohých, aj mladých klerikov odchovaných na slanine a s obezitou... Nápadne mi to pripomínalo snímky zachytávajúce R. Bezáka na bicykli, pri športe alebo prezentáciu budúceho prezidenta A. Kisku ako známeho filantropa.

Tu je na mieste otázka, prečo citát v hebrejčine, ktorý vie prečítať a preložiť len hŕstka odborníkov? Ohavné na tom je, že tetovanie výslovne zakazuje tá istá Biblia: „Nevypaľujte si (do kože) nijaké znamenia! Ja som Pán!“ (Lv 19, 28). Zákaz tetovania je teda jednoznačný. Je síce pravda, že hebrejské slovo „ka'aka“ sa v Biblii inde nevyskytuje, ale židovskí exegeti hovoria celkom jednoznačne: „Ide o neodstrániteľné znamenia vykonané na tele pomocou ihly, ktoré zostanú viditeľné navždy“ (Šelom Jicchakih – Raši: Komentár Wajikra 19, 28). Grécky preklad Starého zákona (Septuaginta), ktorý bol vyhotovený niekoľko storočí pred Kristom, používa výraz „stikt“, ktorý je odvodený od slova „stidzō“ – pichnúť. Takže niet nijakých pochyb o tom, že Boh hovorí o zákaze tetovania. Po každom zákaze, napr. veštenia, dovolávania duchov mŕtvych, prostitúcie a pod. v uvedenej pasáži knihy Levitikus je vždy zdôraznené: „Ja som Pán!“ A tu sme pri novozákonnej náuke o tele – chráme

Ducha Svätého ako nás učí apoštol Pavol (1Kor 3,16). Telo veriaceho nepatrí človeku, ale Pánovi.

Dnes táto, v lepšom prípade nevkusnosť, vydávajúca sa za nové umenie, ktorú pretláčajú novodobí šašovia z hereckého, modelingového či speváckeho prostredia zábavného priemyslu, naberá masový rozmer. Ďalší kultúrny mor z anglosaskej „tvorivej“ dielne, reprezentovanej Hollywoodom. Otupeň davy, zbavené schopnosti rozlišovať pravú ruku od ľavej, hŕfne napodobňujú celebrity a na uliciach vidíme čoraz viac potetovaných frustrovaných individuí. Žiaľ, nevedia si svoju individualitu presadiť ináč než extravaganciou. Ďalšia tragédia atomizovaného jedinca neskorej liberálnej doby.

V časoch reálneho socializmu, keď

PETER GREČO

O tragédii tetovaného celibátu

sme stretli potetovaného muža, vedeli sme, že je to človek, ktorý mal problémy so zákonom. Totiž tetovanie bolo znakom sociálnej spodiny. Ako deti sme sa takých potetovaných „ujov“ báli, a to mali na sebe neraz len piktogramy na koži (kotva, srdce, zriedkakedý celý obraz). Apropos, prečo napríklad za príslušníka Zboru väzenskej a justičnej stráže nesmú byť vyberaní potetovaní uchádzači (na viditeľnom mieste)? Prečítal tento kňaz Bibliu, alebo si to z nej nepamätá, že tetovanie je v onej pasáži postavené na úroveň modloslužby, teda rúhania sa Bohu?! A ešte jedno: so slovami Žalmu 23, ktoré si extravagantne dal vytetovať Michal Lajcha, prežívali mnohí kresťania, mnisi a kňazi vo väzniciach nacistického alebo komunistického systému skutočnú tmavú dolinu, hľadajú v ňom silu, aby sa nebáli zlého a nezapreli svedomie. S tými slovami predsa kráčali na výsluchy a na popravisť mučeníci pravdy! Koho nástrojom sa stal tento muž s mladíckymi maniermi? Iba svojich vášní?

Na tento prvý lapsus Michala Lajchu a nevidaný záujem médií reagoval pochopiteľne aj hovorca Konferencie biskupov Slovenska (KBS) Martin Kramara. Ten sa tiež javil ako neznalý Písma, keď povedal, že nejestvujú predpisy ohľadom tetovania u klerikov. A na všetko musia byť predpisy, ktorých máme v Kódexe kánonického práva viacej ako sami Žida z čias Ježiša? Nestačí nám tento výslovný zákaz z knihy Levitikus?

Michal Lajcha sa následne prejavil aj pri odhaľovaní pamätnej tabule svojho dávnejšieho predchodcu Rudolfa Kluchu. Ten mal údajne, resp. pravdepodobne svojim angažmán zachrániť v Kľaku vyše 300 svojich farníkov. Samozrejme, že masmédiá sa o to „živo zaujímali“. Ceremoniál pred farou – bol to s'aby slávnostne ohlásený druhý diel „Odhalenie“ – po úspešnom prvom s názvom „Tetovaný“. Tým nemyslím L. de Funesa a J. Gabina v rovnomennej komédii. Neprišla mi skúmať historickú relevantnosť tohto skutku, ale je čudné, že sa to slovenská verejnosť musela dozvedieť až vyše 70 rokov od Povstania. Musel som študovať dosť materiálov dostupných na webe, aby som pochopil z tých nesúrodých správ, o čo asi išlo v tej kravej nedeli v januári 1945. Zaujímavé je aj to, že na oficiálnej stránke obce Kľak o akte odhalenia pamätnej tabule nie je ani zmienka...

Odhalenie pamätnej tabule je zvyčajne udalosťou, ktorá si vyžaduje koordináciu viacerých zložiek, napr. obce,

zväzu protifašistických bojovníkov a pod. Toto predstavenie, ktoré malo byť pietnym rituálnym, vyznievalo skôr ako súkromná aktivita – „one man show“ duchovného Lajchu. Na videu dostupnom na internete je celý obrad odhalenia tabule prezentovaný tak, že stredom nie je údajné hrdinstvo kňaza Kluchu, ani dráma dedinčanov, ale „politikum“ mladého excentrika. Hovoril dookola o sebe, celibáte a trojnásobnom otcovstve rímskokatolíckeho kňaza. Múdry rečník pri takomto obraze sa predsa sústreďuje na podstatu témy, v tomto prípade na cnosť zmužilosti a odvahy kňaza Kluchu. Náš „odhaľovač“ však zvýrazňoval svoj narcizmus v kombinácii so systémovými problémami cirkvi. Video vyznieva ako scéna z kriminálnej komédie Fantomas sa hnevá, kde komisár Juve freneticky vášnivo

držím nejakú lacnú prírodovednú príručku pre pubertálnych školákov. Rovnako som si položil otázku, prečo sa čudujem snahe sexuálnych revolucionárov, rodových vyrovnávačov a sodomistov, ktorí chcú už od materskej školy ničiť obraz človeka stvoreného podľa podoby osôb svätej Trojice. Násilnícky vyznieva aj zobrazenie „šťastného“ pápeža Hadriána II. s manželkou. Pokus o ikonografiu na spôsob obrazov Hieronyma Boscha. Lepšie je dať tejto knihe podtitul „Vulgárna verzia“. Napriek tomu som zariskoval a objednal si vedeckú verziu knihy, lebo je to prvé dielo na Slovensku, ktoré sa systematicky zaoberá touto u nás tabuizovanou témou. Očakávam v diele solídne zdroje a argumentáciu.

Prichádza suspenzia. Podobne, ako

Tu sa dostávame k závažnému problému, ktorý vytvára prienik negatív slovenskej mentality a pastorálnej moci. Čo tým myslím? Dušu nášho národa charakterizuje submisivita. Súvisí to s geopolitickými faktormi: po zmarenej byzantskej misii Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy barbarkými Frankami, teda Nemcami a po následnej strate vlastnej štátnosti sme žili v politickom područí celého tisícročia. Toto zaiste vplývalo na deformácie našej kolektívnej mysle, ktorú vyplnili reziduá lokajstva a pastierstva. Preto máme nízku schopnosť efektívne spravovať verejné veci a vecne komunikovať v línii nadriadený a podriadený. Povestné evanjeliové podobenstvo o sluhovi, ktorý po odcestovaní svojho pána je poverený riadiť kolektív svojich spolusluhov, on ich začne

a bezmocne presvedča najprv taliansku políciu, potom aj konzílium psychiatrov, že vo vlaku cestou do Ríma bol raz taliansky dôstojník, inokedy steward či čašník. Lajcha sa snažil v prítomných divákoch vyvolať dojem, že problém celibátu sa musí stať stredom ich života. Do seba zahľadený rečník si to však stihol všimnúť, vrátil sa k pôvodnej téme a nestratil tak pozornosť vcelku veľkej skupiny okolostojiacich.

Prichádza tretí diel nášho seriálu, a to „duálne“ vydanie knihy Tragédia celibátu. Jedna populárna a druhá tzv. vedecká verzia. Na tú prvú som natrafil v sieti známeho knihkupectva. Keďže ide o populárnu verziu, nerobil som si ilúzie. No šokovalo ma v nej množstvo „za vlasy pritiahnutých karikatúr“ na danú tému, a aj obohatenie diela o fotografiu zajacov pri koite! V ten moment som si myslel, že

v prípade bolestných udalostí odchodu arcibiskupa Bezáka z úradu, nevieme presne dôvod suspenzie. Hoci cirkevné štruktúry v prípade kňaza Lajchu pohotovito dali na vedomie, že ide o porušenie pracovnej disciplíny, totiž kňaz na dedine neodslúžil v týždni omšu a neprišiel na pohovor u biskupa. Oficiálna verzia aspoň jestvuje, hoci vyznieva prapodivne. Obvykle suspenzii predchádza v takejto veci napríklad pokarhanie – monitum, a nie jedno. Z paralelnej udalosti suspenzie spoluautora knihy je zrejme, že išlo o veci súvisiace s otvorením „pandorinej skrinky“, a tou je lipnutie latinskej časti katolicizmu na povinnom celibáte kňazov. Prvý bol suspendovaný kvôli disciplíne a druhý kvôli knihe? Biskup sa však nemusí zo to zodpovedať verejnosti ani médiám. No platí biblické, že komára preciedzajú a ťavu prehltajú...

utláčať, piť a hýriť na ich účet... Kritika, návrh, vízia zo strany podriadeného je takmer vždy u nás chápaná ako útok a teda ohrozenie moci nadriadeného. Ak sa človek s dominanciou tejto mentality dostane k moci, k funkcii, má tendenciu utláčať rovnako, ba viac než bol on. Pastorálna moc umocňuje tieto negatíva.

Francúzsky autor Michel Foucault bol zrejme prvý, ktorý zaviedol termín „pastorálna moc“. Filozof uvádza, že cieľom pastorálnej moci je zabezpečiť spásu jednotlivcovi na druhom svete. Vládne v nej dohľadanie a ovládanie jedinca počas celého jeho života, ktoré sa realizuje poznaním najskrytejších tajomstiev duše a vedomia (spoveď, duchovné vedenie). Od 18. storočia stratila táto moc vitalitu a jej funkcia sa rozšírila do mimocirkevných štruktúr.

PETER GREČO

PRIATEĽSKÁ ZDRAVICA
K 70. NARODENINÁM
JOZEFA M. RYDLU

Antický filozof Aristoteles poukazuje, že priateľov si vyberáme spomedzi ľudí, ktorých spoločnosť nám prináša úžitok, radosť alebo duchovné obohatenie. V zriedkavých prípadoch nám šťastie žičí a získame priateľa, ktorý splňa všetky tri predpoklady. V tomto ohľade sa môžem pochváliť, že takého priateľa som našiel v osobe Jozefa Rydlu, ktorý sa narodil v Ružomberku 20. septembra 1948 a ktorý sa dožil svojej sedemdesiatky.

Prvýkrát som sa s ním osobne stretol v Zürichu, v novembri 1975, na vedecko-náučnom seminári o Slovensku. Stál pred mnou usmiaty, urastený 27-ročný mládenec, ktorý mal za sebou sedem rokov emigrácie. Rodnú zem opustil v pohnutom roku 1968, keď vojská Varšavskej zmluvy vtrhli na Slovensko – ktoré vtedy bolo východnou časťou Česko-Slovenskej socialistickej republiky – aby násilne potlačili obrodný proces, ktorý mal v úmysle dať socializmu ľudskú tvár. Jožko v tom čase bol už absolventom strednej priemyselnej školy strojníckej v Bratislave a v školskom roku 1967-1968 začal študovať archívniectvo na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

V emigrácii jeho prvotným cieľom bolo dokončiť vysokoškolské štúdium. To ho priviedlo do Padovy, kde vtedy na staroslávnej Štátnej univerzite (Università degli Studi di Padova, založenej roku 1222) pôsobil ako profesor Milan S. Ďurica. Pod jeho vedením Jozef Rydlo pokračoval v prerušenom univerzitnom štúdiu (odbor: literatúra a filozofia). Školenie dokončil v júli 1971 doktorátom z literárno-filozofických vied. Jeho doktorskou dizertačnou prácou bola priekopnícka štúdia „Svet na Trasovisku“ nell'operaletteraria di Jozef Cíger-Hronský: conune pistolario in edito („Svet na Trasovisku“ v literárnom diele Jozefa Cíger-Hronského: s nevydanou korešpondenciou).

Ako sa mi v jednom rozhovore Jožko priznal, keď prišiel do emigrácie, o Hronskom nevedel prakticky nič. Totalitný socialistický režim bol v tomto ohľade voči literárnym pracovníkom v emigrácii neobyčajne krutý. V roku 1946, keď sa v emigrácii nachádzali vrcholní predstavitelia slovenskej literatúry, ako bol Jozef Cíger-Hronský, Milo Urban, Andrej Žarnov, Rudolf Dilong, Karol Strmeň, Mikuláš Šprinc, Ján Okál, Stanislav Mečiar, Ján E. Bor a ďalší, Alexander Matuška s opovrhnutím písal, že takíto nacionalizmom nakazení spisovatelia nebudú nikomu chýbať a že slovenská literatúra bez nich nebude o nič chudobnejšia. A tak zo slovenskej literatúry boli vyškrtnutí, v učebniciach sa ich mená vôbec nespomínali. Ale tragédia sa tu nezaštavila, po niekoľkých rokoch sa vynorila opäť a tentoraz podobný osud stihol "buržoázno-nacionalistických" spisovateľov. Obeťami čistiek v slovenskej literatúre sa stali aj sami čističi: Laco Novomeský, Ivan Horváth a v menšej miere aj sám Matuška. Treba však s uznaním pripomenúť, že Matuška neskoršie zo svojho revolučného nadšenia vytriezvel a v roku 1970 publikoval o Hronskom peknú monografiu.

Nevraživosť voči spisovateľom-emigrantom neprestala ani po obrodnom procese a po roku 1968, za tzv. "normalizácie" pokračovala ďalej. V roku 1984 vyšla na Slovensku dvojväzbová Encyklopédia slovenských spisovateľov pod redakciou Karola Rosenbauma, kde sa opäť zdôrazňuje, že "autori, ktorých reakčné politické postoje, spočívajúce na ideológii ľudáckeho klérofašizmu, antikomunizmu či pravicového oportunistu, priviedli k občianskej zrade našej vlasti a k politickej emigrácii, nestali sa predmetom pozornosti Encyklopédie. Títo autori sa sami vyradili zo spoločenstva našej literatúry a kultúry."

Toto odbočenie od ústrednej témy bolo potrebné na vykreslenie pozadia a na vysvetlenie smerovania jubilantovho celoživotného diela na kultúrnom a spoločenskom poli. Prípady J. C. Hronského mu ukázal v plnej nahote krutosť a nespravodlivosť komunistického režimu ako aj charakterovú slabosť inak inteligentných a vzdelaných ľudí, ktorí boli ochotní prepožičať sa na takéto podlé služby. V slobodnom svete a pod dohľadom múdrych školiteľov veľmi rýchlo sa prepracoval na prvoradého znalca literárnej a kultúrnej tvorby v emigrácii. A ešte dôležitejšie je, že svoje znalosti dokázal podať verejnosťou vo forme článkov, štúdií, kníh, zborníkov, organizovaním konferencií, sympózií, prednášok. Predpoklady na takúto činnosť mal, pretože ako on sám o sebe píše, už v rodinnom prostredí "dostal som striktnú kresťansko-katolícku výchovu, ktorej kardinálnymi bodmi boli: láska k Bohu, slovenskému národu a Slovensku, obetavá služba pravde, právu a spravodlivosti..."

S doktorským diplomom z Padovskej univerzity prichádza do Ríma na postgraduálne štúdium. Tu sa venoval štúdiu pomocných historických vied na Vatikánskej paleograficko-diplomatickej škole. V roku 1972 absolvoval Vatikánsku archívnu školu a v júni 1973 knihovníctvo na Vatikánskej škole pre knižné vedy.

V Ríme mal možnosť stretávať sa s poprednými predstaviteľmi veľmi aktívnej slovenskej katolíckej emigrácie, ktorej strediskom bol Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda. Rektor Ústavu msgr. Štefan Náhalka, ktorý bol jeho blízkym krajanom, ochotne podporoval jeho vedecké záujmy a snahy. V Ústave pôsobili viacerí vynikajúci kňazi-intelektuáli, ako bol pedagóg a básnik Gorazd Zvonický, literárny vedec Augustín Nádaský, bibliista-prekladateľ Anton Botek, spisovateľ Jozef Vavrovič, ilustrátor a redaktor mesačníka Hlasy z Ríma, Andrej Paulíny a ďalší. Zvlášť plodné bolo jeho priateľstvo a spolupráca

s prof. Michalom Lackom, vynikajúcim historikom, bibliografom a odborníkom na cyrilo-metodské obdobie.

Dalo by sa povedať, že toto boli jubilantove MeistersLehrjahre - učňovské roky. A že napredoval úspešne, o tom vydávajú svedectvo tí, čo sledovali jeho rozlet. Riaditeľ Katalogizačného oddelenia Vatikánskej bibliotéky, Ignác Zelenka (básnik Eugen Vesnin) sa usiloval získať ho ako knihovníka do Vatikánskej knižnice a formovať ho ako svojho nástupcu. Dokonca aj mne písal, aby som sa pokúsil prehovoriť ho, aby prijal túto ponuku. Ale ako sa ukázalo, Jožko mal iné plány.

V Ríme Dr. J. Rydlo pobudol s kratšími prestávkami až do roku 1975. Počas tohto svojho pobytu úzko spolupracoval so Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda, ktorý v tom čase vyvíjal rozsiahlu vydavateľskú činnosť. Popri periodikách ako Hlasy z Ríma a Diakonia vydavateľstvo Ústavu pro-

dukovalo úctyhodné množstvo kníh a brožúr, pôvodných i prekladov nielen pre Slovákov v diaspóre, ale ešte viac pre duchovné a vzdelávacie potreby rodákov pod Tatrami, kde publikačná činnosť bola podriadená komunistickému dozoru a vystavená cenzúre. Bol pravou rukou msgr. Štefana Vrableca, o. Andreja Paulínyho a ďalších obetavých kňazov, ktorí sa oddane venovali tomuto dôležitému apoštolátu tlače. Jeho najväčšou službou Ústavu bola monografia Vydavateľské dielo Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda 1963 - 1988, ktorá vyšla v roku 1989 a v ktorej jubilant odborne spracoval vydavateľskú činnosť Ústavu.

Popri tejto práci Jožko príležitostne pomáhal aj prof. Michalovi Lackovi, ktorý v rámci aktivít Slovenského ústavu v Ríme (Slovak Institute, Cleveland/Rome) vydával vedeckú ročenku Slovak Studies. (Pre nezásväteného čitateľa sa tu žiada podať krátke vysvetlenie: Slovenský ústav v Ríme,

Nik nebýva doma prorokom

K jubileu J. M. Rydlu

Otec biskup Viliam Judák blahoželá jubilantovi Jozefovi M. Rydlovi k udeleniu Ceny Daniela Rapanta

ustanovizeň slovenských kultúrnych, najmä vedeckých pracovníkov slobodno stotožňovať so Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda. Bol osobitnou inštitúciou, ktorá združovala slovenských vedeckých pracovníkov v zahraničí. Jozef Rydlo bol zvolený za jeho riadneho člena v roku 1973 a neskôr pôsobil aj ako generálny tajomník tejto vedeckej ustanovizne).

V roku 1975 sa presťahoval do Švajčiarska. Tam rozšíril a doplnil svoje odborné vzdelanie na univerzite v Lausanne štúdiom moderných dejín (1978) a aplikovanej pedagogiky (1982). Následne pôsobil vo frankofónnej oblasti Švajčiarska ako pedagóg, editor a vedecko-výskumný pracovník. 1985 ho správna rada Strediska pre slovanské štúdiá „William Ritter“, ktoré pomáhal spoluzakladať, menovala za profesora. V určitom období bol aj korešpondentom najstaršieho denníka vychádzajúceho vo francúzštine La feuille d'avis de Neuchâtel, ktorý v súčasnosti vychádza pod názvom L'Express. Aktívne sa zapojil do spolkovej a náboženskej činnosti slovenskej emigrantskej komunity vo Švajčiarsku. Osobitne treba vyzdvihnúť jeho spoluprácu s o. Martinom Mazákom SDB, misionárom pre Slovákov a Čechov vo frankofónnej zóne Švajčiarska.

Po páde komunistického režimu v strednej Európe žil striedavo na Slovensku i vo Švajčiarsku. V roku 1993 sa natrvalo vrátil do rodnej vlasti s úmyslom dať svoje schopnosti a vedomosti do služieb národa, ktorý sa po štyridsiatich rokoch zbavoval nanúteného politického panstva a čelil kritickému prechodu z totality do demokracie, zo socialistického plánovaného hospodárstva do kapitalistického systému voľného trhu. Jeho prvým pôsobiskom bola Slovenská národná knižnica, ktorá v tom čase patrila pod správu Matice slovenskej. Ako námestník riaditeľa knižnice bol poverený vypracovať koncepciu knižnice na záchranu a spoznávanie slovenského kultúrneho dedičstva v zahraničí. Súčasne sa stal členom redakčnej rady Slovenských pohľadov. V tejto činnosti pokračoval až do roku 1996. Nasledujúce roky pôsobil ako bibliograf v Univerzitnej knižnici v Bratislave.

V snahe priblížiť mladej generácii rozvoj slovenskej literatúry, umenia a vzdelanosti v slobodnom prostredí, t.j. v prostredí západnej kultúry, prednášal dejiny Švajčiarska a dejiny slovenského politického exilu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Prednášal aj na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave (cirkevné dejiny) a na Univerzite Konštantína-Filozofa v Nitre (kultúra a civilizácia slovenských krajanov v zahraničí).

V rámci svojho zamestnania rozvinul aj pozoruhodnú organizačnú aktivitu v podobe vedeckých konferencií, seminárov a ľudovýchovných stretnutí. Nie je možné a ani potrebné vymenovať ich všetky, ale patrí sa spomenúť aspoň niektoré. Z jeho iniciatívy sa dňa 8. júla 1994 konal v Martine seminár o živote a diele slovenského diplomata, historika a politického vedca Dr. Jozefa Mikuša. Prednášky a diskusie, ktoré pri tejto príležitosti odzneli vyšli neskôr aj v knižnej forme: Jozef A. Mikuš osemdesiatpäťročný; Zborník materiálov zo seminára o živote a diele univerzitného profesora JUDr. Jozefa A. Mikuša, Martin 8. júla 1994 (Martin 1996). Podobne v decembri 2013 sa konala v aule bratislavského seminára medzinárodná vedecká konferencia na tému Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda 1963 - 2013. Cieľom konferencie bolo vyhodnotiť a verejnosti predstaviť päťdesiatročnú činnosť Ústavu vybudovaného s úsilím a podporou slovenskej emigrácie.

V októbri 1996 bol zvolený za predsedu Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimoúzemí Slovenska. Únia bola pokračovateľkou Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v Clevelande. Od roku 1956 jej tlačovým orgánom bol časopis Most, štvrtročník pre slovenskú kultúru a novozvolený predseda Jozef Rydlo bol jeho redaktorom-zostavovateľom až do jeho zániku.

V roku 2001 založil a doteraz rediguje edíciu LIBRIHISTORIAESLOVACIAE, ktorá sa člení na päť sérií: Scriptores, Monographiae, Memoriae, Artes et Litterae, Ecclesia. V edícii doteraz vyšlo takmer päťdesiat hodnotných knižných publikácií domácich i zahraničných autorov.

Vo všeobecných voľbách v roku 2006 bol zvolený za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky ako jeden z kandidátov Slovenskej národnej strany. Parlamentná pôda mu poskytla nový priestor presadzovať a obhajovať kresťanské a slovenské záujmy. Ako politik, ktorý prežil tri štvrtiny svojho dospelého života na Západe, mohol do svojich prejavov a aktivít vložiť svoje bohaté skúsenosti, široký rozhľad, znalosť svetových jazykov a cit rodolásky, aký vie v duši človeka rozpáliť iba nedobrovoľný

pobyt v cudzine. Podľa úradných záznamov počas svojho pôsobenia má za sebou 32 vystúpení v rozpravách k rozličným parlamentným aktom, bol predkladateľom piatich legislatívnych iniciatív návrhov zákonov a päť interpelácií. Ako oficiálny predstaviteľ zastupoval Slovenskú národnú stranu na mnohých verejných akciách a podujatiach. Vo funkcii podpredsedu Zahraničného výboru NR SR podnikol 13 ciest do zahraničia a zúčastnil sa dvoch medzinárodných konferencií. Jeho parlamentné prejavy, ktoré vyšli knižne v roku 2016, sú výrečným svedectvom jeho pracovitosti, obetavosti a zápalu za všeobecné dobro slovenskej pospolitosti.

Krátka politická kariéra bola akoby zavŕšením jeho verejného pôsobenia. Neznamenala však koniec jeho pôsobeniu na kultúrnom poli. Skôr naopak. Plnou silou sa venuje literárnohistorickej činnosti, ktorej ťažiskom je problematika slovenskej emigrantskej tvorby. K monografiám, v ktorých predstavuje a vyhodnocuje životné osudy a diela už spomínaných autorov (J. C. Hronský a J. A. Mikuš), treba pripočítať ďalšie práce tohto žánru ako je, napríklad, zborník venovaný prof. Milanovi S. Ďuricovi (Studi in onore di Milan S. Ďurica, 1995), básnikovi Andrejovi Žarnovovi (Andrej Žarnov; zborník o živote a diele univ. profesora MUDr. Františka Šubíka, 2008), básnikovi Rudolfovi Dilongovi (Zborník o živote a diele k básnikovej storočnici, 2009), historikovi Františkovi Vnukovi (Fidei et patriae; jubilejník na počesť 80. narodenín Františka Vnuka, 2008). Podobnej pocty a pozornosti sa dostalo aj ďalším svetlým postavám slovenskej emigrácie, ako je Jozef Tomko, Štefan Vragaš, Štefan Náhalka, Gorazd Zvonický, Ján Doránsky, Jozef Zvonár-Tieň a ďalší. Mimoriadnym počínom je päťzväzkový výber z celoživotného diela historika Milana S. Ďuricu Scipsivobis. Najnovšou, ale dúfajme, že nie poslednou, monografiou tohto druhu je zborník venovaný jednému z našich najtalentovanejších jazykovedcov H. Bartekovi (Henrich Bartek v slovenskej jazykovede a kultúre, 2018).

Jeho rozsiahla a mnohovrstevná činnosť sa stretla s uznaním a ocenením skôr v cudzine než doma. Ako by sa aj na neho mali vzťahovať slová Evanjelia, že "nikto nie je prorokom v svojej vlasti" (Nemo propheta in patria sua, cf. Mt 13,57). Je nositeľom talianskeho štátneho vyznamenania Ordineal meritodelaRepubblicaItaliana, ktoré mu v roku 1997 udelil prezident Talianskej republiky za zásluhy o prehlbenie slovensko-talianskych vzťahov. V júni 2018 mu Historický odbor Matice slovenskej udelil Cenu Daniela Rapanta za jeho príspevok do pokladnice slovenskej historiografie.

Toto je v letný pohľad na životnú dráhu a literárnu tvorbu priateľa, ktorý sa v týchto dňoch dožíva svojej sedemdesiatky. A náš obdiv k vykonanému dielu musí ešte vzrásť, keď sa tu pripomenie menej známa skutočnosť, že toto všetko vytvoril aj napriek chorobe, s ktorou zápasí už takmer 30 rokov. Boh ho totiž zahrnul mnohými štedrými darmi ducha, ale neobdaril ho v plnej miere dobrým zdravím. Od roku 1990 je na invalidnom dôchodku a v poslednom čase ho morí trojkľaný nerv, ktorý mu spôsobuje nepríjemné bolesti, obmedzuje jeho mobilitu a spomaľuje tempo práce. V posledných dvoch či troch rokoch podstúpil štyri operácie a piata ho čaká...

Za takýchto okolností jubilejná zdravica musí končiť predovšetkým želaním dobrého zdravia, alebo aspoň zlepšenia zdravotného stavu do takej miery, aby sa mohol vrátiť k pracovnému stolu a bezbolestne pokračovať v práci, ktorú tak statočne a obetavo koná.

Ad multosfelicesqueannos!

FRANTIŠEK VNUK

CENA DANIELA RAPANTA 2018

PRÍHOVOR LAUREÁTA

J. M. RYDLU

Ctený pán predsedu Historického odboru Matice slovenskej, milá pani tajomníčka a výborníci Historického odboru Matice slovenskej, vážený pán predseda Dozorného výboru Matice slovenskej, Vaša excelencia Viliam Judák, sídelný biskup nitriansky, Vaša excelencia František Rábek, ordinár Ozbromených síl a ozbrojených zborov SR, Vaša excelencia Ján Sokol, emeritný arcibiskup a prvý metropolit Slovenska, vážení zástupcovia diplomatického zboru, ctení členovia Národnej rady SR, ctené panie, ctení páni, vážené panie, vážení páni!

Prihovoriť sa Vám najprv ako laureát, potom ako sedemdesiatnik...

SLOVÁ LAUREÁTA

S nesmiernou pokorou, nie však bez zadosťučinenia som prijal odvážnu voľbu Historického odboru Matice slovenskej, ktorou som sa ja, exulant a navrátiliec, stal laureátom Ceny Daniela Rapanta

za rok 2018, ocenenia udeľovaného „za prínos k rozvoju historických vied, za zásluhy o poznanie slovenských dejín a života Slovákov doma aj v zahraničí“.

S pokorou, pretože nikdy som netúžil po oceneniach, sláve či honoroch, veď či naša ľudová múdrosť nevraví „Svetská sláva, poľná tráva“... Ľudsky povedané, človeku vždy milšie padnú slová prívetivé, kladné, slová uznania, ako pohana, kritika ba osočovanie. Hoci je pre nás exulantov tvrdou, drsnou až surovou skutočnosťou čo nezávislo na sebe už pred dve tisíc rokmi písomne zaznamenali už štyria evanjelisti, Ján, Lukáš, Marek, Matúš: „Nemo propheta in patria sua“ – Nik nie je prorokom vo svojej vlasti. Aj preto slovenskému emigrantovi udelí svoje vyznamenanie skôr cudzí štát, prezident či monarcha, ba aj pápež, ako Slovensko, Slovenská republika...

So zadosťučinením, pretože toto ocenenie nevnímam osobne, ono obrazne patrí všetkým tým, u ktorých som vo svojom živote študoval a ktorí ma formovali: v Padove Vittore Branca, Evel Gasparini, Marino Gentile, Milan Ďurica, Jolanda Marchiori, v Ríme Giulio Battelli, Niccolò delRe, Germano Gualdo, Lajos Pásztoralebo Michal Lacko, v Lausanne Alain Dubois, Miklós Molnár, Antonio Stäuble či Georges-André Chevallaz. A mohol by som pokračovať spomínajúc Berlín, Mníchov, Záhreb, Skopje, Paríž, Toronto, Washington, Škandináviu, Benelux... Každé miesto, kde som bol, ma poznačilo, ľudia, ktorých som stretol, zanechali vo sme svoju stopu. A vo mne zanechali stopu aj tí ľudia, ktorých som osobne nestretol nikdy. Na cestu do Madridu, do Buenos Aires, na Honolulu, do Tokia či do Jeruzalema som ako bežencník nemal dostatok peňazí, ani potrebný cestovný doklad. Strelol som mnoho ľudí, žil som v reálnom svete bez počítačov, bez internetu, bez mobilov, vo svetve ktorom – povedané Danteho slovami – „prišlo mi zanechať všetko, čo som ľúbil s najvрейším citom“. Denno-denne som skusoval „jak je od slz príliš slaný chlieb z cudzích rúk a jak ťažko sa stúpa po cudzích schodoch, kde si nevíťaný“.

Jozef Cíger-Hronský, niekdajší doživotný správca Matice slovenskej, ktorého ľudská zloba, príznak sovietskeho komunizmu a strata slovenskej štátnej samostatnosti vyhnali na jar v roku 1945 do exilu, aby o 15 rokov neskôr zložil svoje kosti v ďalekej Argentine, vo svojom povstaleckom románe Svet na Trasovisku napísal: „Dejiny sa dajú prekrúcať, ale samy nesfalsujú sa nikdy.“

Ak pred rokom 1989 kánony interpretácie slovenskej histórie mocensky diktovala avantgarda robotníckej triedy, teraz zasa tieto kánony neprestávajú určovať jej pohrobkovia, ale pod inou etiketou, a opätovne „laudatore temporis acti“... Tí totiž dnes zastávajú pozície, majú moc i peniaze a sú schopní zlikvidovať akýmkoľvek spôsobom každý hlas, ktorý „canit extra chorom“, teda každý hlas, ktorý nie je „politicky korektný“.

A tak Slováci nepoznajú vlastné dejiny. Napokon niet sa čo čudovať. Veď nemali vlastný štát! Raz im ich dejiny vykladali v Budapešti, inokedy v Prahe, potom v Berlíne, neskôr v Moskve a teraz, aj keď majú vlastný štát, prichádzajú pokyny a príkazy z Bruselu, Štrasburgu či Washingtonu DC. A to nielen také, ako si svoju minulosť majú písať, ale aj také, čo si majú myslieť, kto v ich dome býval alebo má bývať a pod.

Teraz, keď Slováci majú opäť svoj vlastný štát a sú rovnoprávnym členom medzinárodného, predovšetkým európskeho spoločenstva štátov a národov, konečne by sa mali pozerať na svoje dejiny vlastnými očami a vykladať si svoje dejiny neskresľujúco, z vlastného zorného uhla.

Prepisovateľov slovenskej histórie bolo i je neúrekom, v súčasnosti, žiaľ, takisto u nás, v Bratislave... A či sa to týmto efemérnym prepisovateľom slovenskej minulosti páci alebo nepáci, slovenské dejiny tvorili aj národniari, aj centralisti, aj ľudáci, aj komunisti, aj tzv. „vápenkári“, aj mečiarovci, aj dzurindovci, aj ficovci, ba dnes už aj kotlebovci a ďalší, ba pribudnú ešte iní. Ale čas ukáže a história zhodnotí ich pozíciu a ich konanie – i pozitíva, i negatíva.

Súčasným podenkovým prepisovateľom slovenskej histórie nekonvenuje, že existujú slovenskí historici, ktorí nepochybujú o starobylosti slovenského národa, že vo svojej etnogenéze poznajú: starých Slovákov, ich odvekú jazykovú osobitosť, ich stáročný etnický svojráz formovaný kresťanstvom, že sa politická individualita Slovákov a ich neodňateľné, neodcudziteľné právo na štátnu samostatnosť Slovenska vinú celými jeho dejinami ako zlatá niť. Dovoľujú si nás biľagovať rozličnými apelatívami ako ľudák, klérofášista, revizionista, často bez použitia propria, pričom sami nepochopili uvádzané termíny, a tak nevedia, čo ony vlastne zna-

menajú. Pritom títo štátom dobre platení a z peňazí daňových poplatníkov štého vydržiaovaní historici dodnes „ľudáctvu“ (správnejšie vari „ľudovectvu“) nevenovali svoju profesionálnu pozornosť! A zrejme veľmi dobre vedia prečo...

Čechoslovakizmus, „čechoslováctvo“ ponajprv a komunizmus neskôršie doslova geneticky poznačili slovenské národné spoločenstvo do takej miery, že perversnosť totalitného červeného režimu trvajúceho takmer pol storočia je „normálna“, ale tých šesť rokov trvajúcej prvej Slovenskej republiky je fašistických, ba nacistických. Dnešní tzv. investigatívni žurnalisti aj ne jeden z klamných profesionálnych historikov i pedagógov – o tzv. intelektuálnych politických, hospodárskych aj náboženských elitách radšej pomlčíme – dokonca nevedia rozlíšiť ani len to, čo je fašizmus a čo nacizmus, teda -izmy, ktoré majú spoločné socialistické korene s komunizmom, ba mnohí z nich nepoznajú rozdielnosť napríklad medzi pojmi štát a režim.

Národy a ich národné štáty zostávajú. Režimy a ich pohľady sa menia a odchádzajú do minulosti...

Preto si treba uvedomiť: kým sa Slováci a Slovensko nevyrovnejú so svojou vlastnou minulosťou sami, samostatnosť Slovenska i samostatnosť Slovákov je vágny pojem, a teda akákoľvek naša európska či euroatlantická integrácia je len relatívna a iluzórna, lebo v rámci integrácie rovnocenným partnerom môže byť len sebavedomý národ a samostatný, zvrchovaný štát, ktorého príslušníci sú si vedomí hodnôt, z ktorých vzišli a ktorých sa majú pridržať, a v intenciách tých hodnôt im má ich štát slúžiť. Nie všetko, čo národ prežil, vykonal či dosiahol, je kladné a povznášajúce. Národ, ktorý sa formuje ako sebavedomý člen spoločenstva národov, musí si byť vedomý aj chýb, omylov, prípadne zrady videnej a chápanej z odstupe času. Pokiaľ nedokáže rozpoznať svoje historické a morálne zaváhania, nie je integrálnou a plne zorientovanou entitou, ale iba manipulovateľným slabším elementom istého celku.

Spomedzi hybných ideí, ktoré počas posledných dvoch storočí ovplyvňovali priebeh histórie a urýchlili jej spád, spomeňme ideu národa a národnosti. Konflikty a trápenia, ktoré spôsobila a ktoré aj v dnešnej dobe spôsobuje, dokonale vystihujú slová francúzskeho spisovateľa, básnika a filozofa Paula Valéryho (1871 – 1945), člena Francúzskej akadémie, ktorý vo svojej knihe Regard sur le monde actuel [Pohľady na súčasný svet] z roku 1931 napísal:

«História je ten najnebezpečnejší produkt, ktorý kedy vznikol na základe chémie intelektu. Jeho vlastnosti každý dobre pozná. Spôsobuje, že ľudia snívajú, opíja ich, vytvára im v mysliach falošné spomienky, vyostruje ich reflexy, roznečuje staré rany, trápi ich pri odpočinku, privádza ich do delíria túžby po veľkoleposti alebo po prenasledovaní; spôsobuje, že národy sa stávajú zatrpknutými, namyslenými, neznesiteľnými a mármivými.»

Tragika slovenskej historiografie v súčasnosti spočíva v tom, že jej emancipačný proces sa doteraz nedokázal dostatočne vyrovnáť prinajmenej s tromi skutočnosťami:

1. s pádom totalitného bolševického režimu a s nástupom nového režimu, budujúceho na základe demokracie pluralitnú spoločnosť;

2. s definitívnym zánikom česko-slovenského súštátia a

3. s oživotorením štátnej samostatnosti Slovenska. Tieto skutočnosti nepochybne rezonujú v živote slovenskej spoločnosti a súčasný stav „starého národa v mladom štáte“ sa odráža i v našej historiografii, „účtujúcej“ so svojou minulosťou a hľadajúcej svoju budúcnosť.

Slováci sa v minulosti často videli (a čiastočne i dnes sa neprestávajú vidieť) v obrannej pozícii „malého kresťanského národa“, ktorý sa stále musí brániť, a to pred niekým či pred niečím: habsburská Viedeň, veľkourhorská Budapešť, česká Praha, nemecký Berlín, ruská Moskva, paneurópsky Brusel či maďarizácia, čechoslovakizmus, nacizmus, komunizmus, globalizácia, neoliberalizmus... Slováci si v priebehu stáročí žitých v neslobode svoj obranný reflex „vypestovali“, stal sa istou súčasťou ich genetickej výbavy, pretože „na ceste adventom“ museli byť vždy v strehu a ustavične sa museli brániť. Ale bránili sa ani nie dobre, ani nie dôsledne... A stále Slovákom niekto vyčíta, že sa bránia! Hoci skutočnosť bola a je iná. Niekedy by nebolo na škodu brániť sa lepšie a dôslednejšie...! Pozoruhodné je, že agresorom sa nevyčíta, že útočia... Zato Slovákom, keď sa nebudajú úspešne brániť, sa hneď pripomína, hrozi... Je zvláštne, že Slováci sú pre mnohých vo svete „zaškatulkovani“ – vraj sú nacionalisti a tak ďalej. Hoci podľa údajov prieskumu svetovej verejnej mienky národné povedomie Slovákov sa ocitá

na ich posledných miestach, čiže národné povedomie Slovákov je jedno z najslabších vo svete. Kto teda takto „zaškatuľkováva“ Slovákov? Z toho by potom vyplývalo: iba protivníci Slovákov. Tí oné označenia používajú ako útočnú zbraň.

O čo tu ide?

Je všeobecne známe: existuje obrana a útok. Aj v dejinách sú len dve možnosti zápasu o priestor vrátane všetkého, čo s tým súvisí: buď spoločenstvo ľudí tvoria útočníci a tí atakujú iné spoločenstvo ľudí, to jest útočníci zaberajú cudzie priestory, rozpinajú sa, chcú niečo, niekoho získať a ovládať, alebo ho tvoria obrancovia, prípadne zástancovia ozbrojenej neutrality (ako je to vo Švajčiarskej konfederácii alebo vo Švédskom kráľovstve).

Slováci v dejinách neboli útočníci, neútočili. Dá sa diskutovať o tom, prečo to bolo tak. Diskusie sú na to, aby sa javy analyzovali. Slováci neboli útočníci možno preto, že mali iba akúsi predstavu o vlastnej slabosti; možno mali aj iné dôvody, hlbšie, duchovné... Nevie sa. Celá táto téma (otázky, odpovede) je na dlhú diskusiu o zmysle slovenských dejín. Sami Slováci však zatiaľ o ňu neprejavili veľký záujem. V konečnom dôsledku poslednú odpoveď vie dať a dá jedine Boh.

Ak si premietneme v myslí oné vplyvy okolitých krajín na osud slovenského národa a štátu, smieme si to dokonca overiť, uvedomíme si množstvo vplyvov, ktorými jednotlivé štáty zasahovali do bytia Slovákov – či už v dávnej, alebo nedávnej minulosti. Napokon, týka sa to i súčasnosti. Všetky vzťahy boli poznačené trvalými napätiami, prípadne historickými traumami. Isteže, rozhodujúci vplyv tu mali Česi, ale boli tu aj: zásahy Maďarov (Viedenská arbitráž), vzťahy Poliakov (Orava, Spiš), nevšímavosť Habsburgovcov k oprávneným požiadavkám vyjadreným v Žiandostiach slovenského národa (1848, 1861, 1867). Toto všetko ovplyvnilo politický, hospodársky a kultúrny vývoj Slovenska nie blahým spôsobom, čo si ani jedna z uvádzaných krajín nechce priznať. Takýto svoj vplyv nerada vidí pomenovaný.

Positívnu skutočnosťou dávajúcou určitú nádej do budúcnosti je zistenie, že Slováci a Slovensko zo všetkých ťažkých a kritických historických situácií vždy nejako vyviazli, prežili, a to vďaka obetavosti osobností citiacich s národom. Spomedzi mnohých spomenieme aspoň niektoré mená: Bernolák, Štúr, Hurban, Moyses, Kuzmány, Daxner, Francisci, Radlinský, Hlinka, Furdek, Maróthy-Šoltéssová, Štefánik, Tiso, Vojtaššák, Náhalka, Roman, Dubček, Korec, Mečiar, Fico.

Činorodosť týchto významných slovenských osobností vrátane ich generačných súputníkov utkala súradnice zmyslu slovenských dejín: zápas o národnú individualitu Slovákov, o jej cieľavedomé pestovanie, uvedomené presadzovanie a dôsledné uplatňovanie. Čokoľvek v moderných dejinách Slovákov sa dialo proti základnej Štúrovej smernici: „oslobodiť sa“ a „vydobyť si samostatný štát“, pričom sa zmyslu slovenských dejín. Ak sa pretrvávajúci národnoemancipačný boj Slovákov završil štátnou samostatnosťou – 14. marca 1939 prvý raz, dočasne, 1. januára 1993 druhý raz, natrvalo – a Slováci a ich národný štát sa stali rovnocenným členom svetového spoločenstva národov a štátov, čo je v logike dejín slovenského národa, tak zmysel slovenských dejín dnes nadobúda novú úroveň i náplň: aký charakter má mať slovenský štát, čím sa má inšpirovať národné spoločenstvo jeho občanov a akým hodnotovým smerom sa má orientovať slovenská pospolitosť.

Kladené odpovede sú základné postuláty.

Viem, že demokratická voľba, ktorou

mi Historický odbor Matice slovenskej udelil svoje najvyššie ocenenie, sa stretla i stretne s kritikou mojich odporcov, (škultúryovsky povedané) súperníkov ideových i ideologických, ba i politických, v demokratickej spoločnosti to inak ani byť nemôže. Uisťujem ich, že voltairovsky rešpektujem ich postoj, pretože som človek vychovaný, formovaný a preniknutý kresťanským hodnotami, teda pluralitne a demokraticky, aj keď, priznám sa, nie veľmi dobre chápem nimi použité zvrtné sloveso, že sa treba odo mňa „dištančovať“. Nie som ani vrah, ani zločinec či vyvrhel, nemám totalitnú minulosť (ani fašistickú, ani komunistickú či eštabácku), nikdy som nebol odsúdený...

Áno, bol som, som a budem s Andrejom Žarnovom „do ostatku“ nekompromisným zástancom štátnej samostatnosti Slovenska. Myšlienke uznania samourčovacieho práva slovenského národa, politickej individuality a štátnej samostatnosti Slovenska som obetoval celý svoj kurtavý život, ktorého podstatnú časť som prežil v dobrovoľnom vyhnanstve. Ak som rád, že Slovensko je dnes opäť slobodné a samostatné a právny poriadok nášho obnoveného štátu sa opiera o demokratickú ústavu a s namerouspoločného dobra, bonumcomune, slúžiť pravde, právu a spravodlivosti všetkých jeho občanov a obyvateľov, tak som hrdý na to, že som ako jeden z exulantov k tomu prispel svojou hrivnou. Nezáleží či bolív Slovenskej lige v Amerike, v Slovenskom ústave, v Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, v Slovenskom ústave svätých Cyrila Metoda, v Zahranicnej Matici slovenskej, v Ústredí slovenských katolíckych intelektuálov, vo Svetovom kongrese Slovákov a jeho predchodcoch (SOV, SNRvZ). Áno, povedané slovami môjho priateľa, proletárskeho básnika Jána Okáľa: „Pracovali sme zadarmo, nie však nadarmo“.

Ctený pán predseda Historického odboru MS, vážené predstavenstvo Historického odboru MS, ctený pán predseda Dozorného výboru MS.

Matica slovenská a jej inštitúcie si zaslúhujú všeobecný rešpekt Slovákov, nehovoriac o tom, že v civilizovanej slovenskej spoločnosti má byť samozrejmosťou konsenzus, kohézia a integrácia, nie opak, žabomyšlie pry, spory, ideologické múry, politické bariéry, vymývanie mozgov...

A last but not least.

Nie bez pohnutia v srdci vyjadrujem bezmedznú vďačnosť mojej statočnej manželke Renáte, ktorá – tak ako Ženevčanka Raymonde Guignardová-Grébertová, Francúzka Renée Perréalová-Mikušová či stovky ba tisíce iných slovenských a slovakizovaných žien – s nesmiernou láskou, oddanosťou, priam sebazapieraním sa vedela i vie obetovať a vytvárať pre moju prácu vhodné prostredie, neopakovateľné rodinné zázemie, modlí sa a dúcha do pahrieb, keď – povedané slovami Ivana Krasku – „zmráka sa, stmieva sa, k noci sa chýli“.

SLOVÁ SEDEMDESIATNIKA

Takže do roka a do dňa...

Keby mi Boh daroval ešte odrobinku života, využil by som ten čas najlepšie ako len dokážem.

Pravdepodobne by som nepovedal všetko, nad čím premýšľam, ale určite by som si premyslel všetko, čo poviem.

Hodnotil by som veci nie podľa ceny, ale podľa významu.

Spal by som málo a viac sníval, pretože viem, že každú minútu so zartorenými očami strácame šesťdesiat sekúnd svetla.

Vstával by som, keď iní idú spať, kráčal by som ďalej, keď sa iní zastavujú, pokračoval by som tam, kde to druhí vzdávajú.

Keby mi Boh ešte daroval odrobinku

života, jednoducho by som sa obliekol a kráčal k slnku a objavoval by som nielen svoje telo, ale aj svoju dušu.

Presviedčal by som ľudí, ako sa veľmi mylia, ak si myslia, že je nevhodné zamilovať sa, keď je už človek starý. Nevedia totiž, že starnú práve preto, lebo utekajú pred láskou.

Deťom by som pripravil krídla, ale dal by som im ich, až keď sa naučia lietať.

Rodičom by som pripomenul, že honba za úspechom a peniazne nenaplnia ich život.

Ľuďom vo vyššom veku by som pripomenul, že smrť neprichádza so starobou, ale so zabudnutím a opustenosťou.

Toľko vecí som sa naučil za tých sedemdesiat rokov...

Naučil som sa, že všetci chcú žiť na vrchole hory, avšak zabúdajú, že naozajstné šťastie sa skrýva v spôsobe, akým naň vystupujeme.

Naučil som sa, že keď novorodenec po prvý raz chytí rúčkou prst svojho otca, drží ho už navždy.

Naučil som sa, že lepšie je dávať, ako brať.

Naučil som sa, že človek sa môže pozeráť na druhého zhora iba vtedy, keď mu chce pomôcť vstať...

Keby som vedel, mamička, že ťa dnes posledný raz uvidím spať, silno by som ťa objal a povedal by som: „Mám ťa rád!“ A nepredpokladal by som hlúpo, že to predsa dávno vieš.

Vždy je nejaké ráno a život nám vždy dáva možnosť urobiť niečo dobré. Ale pokiaľ sa mýlim a dnešok je všetkým, čo mi ostáva, chcel by som Ti povedať, ako veľmi mi na Tebe záleží.

Ráno nie je zaručené nikomu, ani mladému ani starému.

Možno, že dnes sa posledný raz pozeráme na tých, ktorých milujeme.

Preto sa nezdržujeme a urobme dnes to, čo môžeme. Lebo ak sa ukáže, že sa nedočkáme rána, budeme ľutovať deň, v ktorom sme nemali čas na jeden úsmev, či na jeden bozk. Budeme ľutovať, že sme boli príliš zaujatí niečím iným a nemysleli sme na to, čo je práve potrebné.

Hic et nunc.

Budme vždy nablízku tým, ktorých milujeme. Budme nim láskavi a nájdime si čas, aby sme im taktiež povedali:

„Je mi ťažko. Pomôž mi. Prepáč. Prosím. Ďakujem...“ a všetky tie láskavé slová, ktoré poznáme a predsa tak málo používame.

Básnik Gorazd Zvonický mi svojho času v Ríme prozaicky povedal:

„Nikto si ťa nebude pamätať pre Tvoje utajené myšlienky a nikomu nepomôžeš svojou láskou, ak ju nedokážeš a neprejavíš. Dokáž svojim priateľom a blízkym, ako veľmi ich potrebuješ a miluješ.“

Dnes, keď mám život za sebou, Gorazd Zvonický mi pripomína, že:

Štít bezbranných je Boh a česť...

Zrúti sa všetci, čo sa o lož oprú.

Blahoslavení, čo chcú v svetle konať, lebo ich snahu úprimnú a dobrú Boh berie pod patronát.

A opakujem si verše Rudolfa Dirlonga:

Verný som otcovizni ostal,

nepovie nikto, že som zradil,

úbohé vyhnanstvo som dostal,

cvendziaci groš som nehromadil,

aby som ho do futra zašil;

tvoj sen o tebe, Slovensko,

som ziskom nezaprášil.

Vďačím sa Vám za Vašu prítomnosť, aj za to, že ste ma pozorne počúvali: čo sa Vám páčilo, povedzte iným, čo sa Vám nepáčilo, povedzte mne.

JOZEF M. RYDLO

Zižho palác, 10. decembra 2018

Zo skicára Andreja Mišanka

Francisco Goya

V Tatranskej galérii v Poprade bola od septembra do začiatku decembra roku 2018 dobre koncipovaná, súborná výstava rytín so spoločensko-kritickým obsahom, Caprichos, španielskeho maliara, ktorý žil v druhej polovici 18. storočia a začiatkom 19. storočia, F. Goyu. Rytiny zapožičalo múzeum v Hradci nad Moravicou v Českej republike.

Nepochybne Caprichos sú prejavom moderného človeka, v jeho sklamaní z toho, že prítomnosť je tak ďaleko od očakávanej budúcnosti, v ktorú verí. Viacmenej ako výsledok pokroku a jeho poznatkovej databázy, súčasťou ktorej bude nový človek. Prítomný stav, ktorého aj Caprichos sú kronikou, a týchto akoby zlých miestnych zvykov. Tie akože bránia pokroku. Náprava sa očakáva iba a iba zo zdrojov v akomsi novom človeku. Ale ten odmieta, rovnako ako ten starý človek, transcendentný obsah hodnôt, ktoré prekračujú naše konanie, aby ho otvorili novým možnostiam.

Aj ten najlepší pokus formulovať hodnotu bez jej nadčasovosti, končí iba ako zabsolutizovaný miestny zvyk. A je jedno, či to robí onen starý človek, alebo očakávaný nový človek. Caprichos monitorujú dôsledky toho. Caprichos sú monitorovaním iluzívnych, zmeravených prejavov spoločnosti svojej doby. Goyove „Caprichos“ akoby boli líniou, ktorá o niekoľko desaťročí nájde odmietnutie ľudského subjektu u F. Nitzscheho a jeho riešenia v nadčloveku. Ale F. Goya je zatiaľ iba zatrpknutý. Azda iba obraz Obor, kde veľká svalnatá postava nad hmýriacimi sa postavickami nejakého úniku napovedá hľadanie a zobrazenie človeka, ktorý je nad malým človekom tam dolu, v jeho naznačených osudoch. Pod jeho nohami.

Pred návštevníkom tejto výstavy stojí otázka: Čo sa to opakuje v prejavoch vtedajšej a tej súčasnej spoločnosti? Nazdávam sa, že aktuálnosť tohto diela, je v neustále sa opakujúcom pulzovaní doby medzi deklarovaním hodnôt ako nadčasovými a ich častým praktizovaním v podobe iba miestnych zvykov. Výsledkom je nejaká pitoreskná, dramatická telesná homeostáza, ktorá vylučuje seba-transcendenciu. Rytiny pohodovo rozmiestnených figur okolo capov alebo iných démonických postáv to naznačujú. Ale aj mnoho iných tém. Potom je to z duchovna vyhasnutý človek. Vystavované rytiny vyžarujú na človeka svojimi suchými a ostrými tvarmi obrazné vyjadrenie nahradzovania nadčasovej dramatiky hodnoty iba pohodlím zvyku. Ten ale ľudskej bytosti nestačí, napriek tomu, že sa vo zvyku usadí a ona chradne do podôb vyjadrených v Caprichos.

Sme svedkami nahrádzania dobra takzvaným dobrom. Objavujú sa rôzne témy každodenného života, vyprázdnené o skutočné dobro. Nájdeme tu tému lásky. A jej deformácii, deformáciu starostlivosti o niekoho, deformáciu práva, deformácie v medziľudských vzťahoch, maskovitú deformáciu slušnosti a ďalšie aj dnes známe témy. Nachádzame potvrdenie tohto v rytinách, ktoré parodujú dvorenie dámam ako proces fráz, ktorým sa chce, aby sa verilo. Napríklad rytina „Rovný rovného hľadá“, kde je ona a on s komentárom, že si predstavujú niečo a v tom sú si rovní. Alebo rytina „Nikto nevie“, znova dvorenie, v maskách. Alebo rytina, zobrazenie dámy, ktorá ide iba po prúde zvyku, F. Goy komentuje slovami: Povedia áno prvému, kto príde a ďalšie. Hodnota tu nie je v jej transcendentnej podobe, ktorá prekračujú naše konanie vyzýva k novým pokusom vyjadriť hodnotu plnšie, opravdivejšie. Ale ako „hodnota“ redukovaná na miestne zvyky. Napríklad rytinu sedemdesiat päťročnej manželky španielskeho kráľa, ako sa fínti pred zrkadlom. Túto rytinu F. Goya nazval „Až do smrti“.

Je dobre, že organizátori výstavy dali niektoré Goyove myšlienky na viditeľné miesta, napríklad do vestibulu. Nedostatok ideálov a myslenia, podľa citácii F.

Goyu, sú príčinou týchto javov, ktoré vyjadruje vo svojich Caprichos. Často sú to zobrazenia osla v rozličných spoločenských rolách. Napríklad ako ošetrojúci lekár chorého. Alebo ako ľudia nesúci osla na chrbte. Sú osedlaní pre potreby osla. Alebo osol ako vyučujúci pozorných poslucháčov.

Iné rytiny pripomínajú snové vízie. Vyjadrujú rozličné podoby úniku z tejto pasce „zvyku“ do niečoho neobvyklého, nadčasového, ale hodnoty to nie sú. Do niečoho čarodějného, ktoré signalizuje okrem iného stratený kontakt s transcendentnom. A tiež deformované obsahy podvedomia. Akási čierna transcendencia k zlu. O niekoľko desaťročí F. Nietzsche monitoroval svoju dobu a našiel v nej niečo, čo nazval ilúziou. S tým, že ľudia ilúzie potrebujú. Iba nadčlovek vie žiť bez ilúzie. Kto koľko unesie. Aj Goyov obraz „Obor“ pripomína nadčloveka, ktorý je nad udalosťami ako pripravený uskutočniť svoju „vôľu k moci“.

Komentár k tomuto obrazu pripomína jeho vznik k dátumu vojny medzi rokmi 1808 až 1812. Teda napoleonských vojen, ktoré boli prejavom vôle k moci, nadčloveka, v ľudoch svojej doby, ktorých vyprodukovala revolúcia, proti iluzívnemu chápaniu sveta nevyvíjajúcich sa monarchií. Ale revolúcia je sama plná iných ilúzií. F. Goya osciluje v tomto napätí, napríklad obraz popravy španielskych vlastencov francúzskymi vojakmi. Alebo strnulé zobrazenie kráľovskej rodiny. Azda ako prejav takzvaného dobra. Organizátori na mediálnych paneloch, závesných obrazov, umožňujú návštevníkom oboznámiť sa s aj s maliarskou tvorbou F. Goyu. Môžeme tu vidieť, že F. Goya bol kronikár každodenného života. Ak Goya spĺňa v Caprichos kritérium moderného maliara, ako ho charakterizuje C.G. Jung, švajčiarsky psychológ, že dáva hlasne na javo s čím nesúhlasí, tak v týchto obrazoch každodenného života je predsa len sympatia ku každodennému prejavom života. Môžeme povedať, že obrazy sú v kategórii „krása“. Napríklad obraz „Metelica“. Ale aj iné, s rozličným obsahom, aj drám. Uvedené vyjadruje azda skutočnosť, že človek sa napriek všetkému dostáva do kontaktu s transcendentnom a jeho ponukou pre vnútornú reč so skutočným dobrom. Ale sú to aj obrazy a témy, ktoré ukazujú, že toto sa nedá vynútiť dozorom, že je to ponuka, ktorej odmietnutie je možné a má povahu pádu. To sú témy márnej snahy inkvizície. Aj Goyov život, biografická, pripomína neustále testovanie hraníc, za ktoré sa chce ísť bez ohľadu na dôsledky vo vnútornom živote. To je jeho vzťah k vojvodkyni z Alby. Osciluje medzi krásou a paródiou na ňu a tento vzťah. V rytine „Odleteli“ ju nesú čudné bytosti - kamsi. Ale aj ako čudnými bytosťami nad ním samým, keď ho zmohla láva pri stole. Ako u moderného človeka dnešných čias, ktorý najprv koná a potom sa snaží toto konanie legalizovať dodatočne. A to sú rytiny groteskných, nič dobré nesľubujúcich postáv a postavíček v pozadí niečo konajúcich ľudí. Tieto rytiny sprevádzajú slová, komentáre, aby nikto nebol na omyle, čo chcú parodovať. Sú to obrazové vyjadrenia uviaznutia v tom, čo F. Goya nazýva stav bez idey a myslenia. To sú deformované tváre na temných obrazoch.

To, čo výstava povedala mne ako návštevníkovi, môže byť iba jedna optika. Nazdávam sa, že dôležitá, ale nie jediná. Môže to byť napríklad ešte štruktúrna analýza výtvarných techník F. Goyu. Môže byť videná optikou príležitosti istej katarzie, očisťovania sa cez umenie u umelca aj u diváka. Dá sa však povedať, že témy Caprichos pretrvávajú prinajmenšom ako výsledok sebaregulácie chápania hodnôt, najmä slobody. Výstava v Tatranskej galérii v Poprade je významným počínom tamojšej galérie, ktorá ponúka mnohé témy na zamyslenie.

STANISLAV HVOZDIK

Vďaka, otec arcibiskup

arcibiskup Hrušovský často navštevoval aj Slovenskú redakciu vo Vatikánskom rozhlase, kde sme nielen spomínali na staré časy, ale pre poslucháčov sme pripravili aj niekoľko hodnotných príspevkov. Viackrát som mal možnosť navštíviť otca arcibiskupa aj po návrate do rodnej vlasti, či už v Mami alebo v Nitre.

Som veľmi poctený, že som mohol poznať zblízka takého vzácneho človeka kňaza a biskupa, ktorý svoj život obetoval za Boha a slovenský národ najmä v zložitých podmienkach života

v emigrácii. Dejiny zaznamenajú, koľko človek, kňaz a arcibiskup Dominik Hrušovský urobil pre dobro slovenského národa a Cirkvi.

Veľká vďaka patrí prof. Františkovi Vnukovi, ktorý prijal moju prosbu a po spracovaní životopisu biskupa Pavla Hnilicu (Pavol Hnilica – biskup umlčanej Cirkvi I. a II., Trnava : 1992, 1995) predložil čitateľom aj osudy Dominika Hrušovského. Je to svedectvo nielen jeho života, ale aj výpoveď o dobe, v ktorej sme Slováci a Cirkev žili.

JÁN KOŠIAR

WOLF, Štefan – Vrchárske drámy. Druhá svetová vojna a počiatky bolševizmu na Štáloch. Kolektivizácia Štálov. Prenasledovanie náboženstva. (Zodpovedný redaktor Martin Lacko). Krakov 2018

Odchádzajú poslední pamätníci druhej svetovej vojny i krutej bolševizácie 50. rokov. Jedným zo svedkov zlomových udalostí slovenských dejín je aj Štefan Wolf (1933). Slovák, katolík a majster desiatich remesiel má okrem remeselného nadania aj rozprávačský a spisovateľský talent. Dokázal ho viacerými poviedkami i knižnými publikáciami (Krvavá štiavnická štreka, Zem tŕním venčená, Lohajova Anička, Mária Rúbanisko a i.). Jeho posledným knižným dielom bola trilógia Vrchárske drámy. Najprv vyšla v priebehu rokov 2015 – 2017 v troch jednotlivých dieloch. Teraz vychádza v druhom, ucelenom a čiastočne doplnenom vydaní.

V diele Vrchárske drámy, na príklade novobanského regiónu, osobitne jeho kopanic – štálov – opisuje život v Slovenskej republike, dramatické vojnové udalosti po vypuknutí tzv. SNP,

vyčítanie bolševicky orientovaných partizánov, najmä rabovačky, prenasledovanie a vraždy nemeckých spoluobčanov zo strany partizánov a najrôznejších deklasovaných živlov. Takisto aj priebeh neveriteľne krutý a dlhotrvajúci proces kolektivizácie (združstevňovania) a napokon i protináboženské ťaženie režimu po roku 1948.

Hoci nejde o memoáre známej historickej či politickej osobnosti s priamočiarou chronologickou a vecnou štruktúrou, skôr o súbor zážitkov a príhod „obyčajného človeka z kopanic“, kniha má svoju veľkú hodnotu. Na rozdiel od diel profesionálnych historikov, píšucich na objednávku či aspoň v ideologickej línii aktuálneho politického režimu, sedliak Štefan Wolf opisuje udalosti bez náznakov politickej korektnosti. Tak, ako sa stali. Pravdivo, odvážne a bez obáv, čo na to povedia susedia, protislovenské médiá či politická polícia NAKA...

Knihu si môžete kúpiť u autora alebo v knižkupectve Svojet' na Grosslingovej ulici (Liga Pasáž) v Bratislave, prípadne objednať mailom na adrese kniha.svojet@gmail.com

Koncom minulého roka, 2. decembra, uplynulo stosedemdesiate výročie nástupu Františka Jozefa I. na trón. Tento predposledný rakúsky cisár a uhorský kráľ vládol 68 rokov a svojho času bol nielen najdlhšie panujúcim Habsburgom, ale za posledných päťsto rokov i najdlhšie vládnucim monarchom vôbec. Počas jeho panovania, ktoré trvalo 24 827 dní, sa na Petrovom stolci vystriedali štyria pápeži, v Nemecku (Prusku), Taliansku (Sardínií) a v Turecku štyria panovníci a vo Veľkej Británii traja imperátori. V Rusku si v tomto období odovzdali žezlo štyria cári. A v Spojených štátoch amerických sa za dobu panovania Františka Jozefa I. vystriedalo 17 prezidentov. Na vnútropolitickú scénu mal do ústavných zmien v roku 1867 k dispozícii päť rakúskych vlád a v nasledujúcom období (do roku 1916) ďalších 23 rakúskych a 16 uhorských vlád.

Panovnícka stálosť v kontraste s premenlivosťou vládnej moci sa tak stala najcharakteristickejšim znakom františko-jozefínskej éry. Cisár František Jozef I. ostával po sedem desaťročí symbolom nemennosti, stálosti a istoty, strnulou prípomínajúcou žulový monolit. Pre poddaných sa stal stelesnením nadľudských vlastností. Z človeka sa stal živý symbol. Bol osobnosťou zbavenou ľudských starostí a radostí, panovníkom, ktorého ani zdrvivúce rodinné tragédie nevyviedli z rovnováhy. A tak sa jeho životopis až príliš často nahradzoval dejinami habsburskej ríše. Osobnosť Františka Jozefa I. bola však počas celého jeho osemdesiatšesťročného života obštréna hustou clonou majestátu a jeho poddaní ho poznali iba z propagandisticky poučene a vzorovo oslavne spracovaných epizodických príbehov, ktoré prinášali oficiálne jubilejné oslavné zborníky, alebo z výsmerných anekdot, ktoré tvorili a rozširovali jeho nepriatelia a neprajníci. Po roku 1918 sa začali objavovať početné knihy a brožúry venované jeho osobe. Často však išlo o spisy pochybných faktograficko-výpovednej hodnoty, či dokonca o obyčajné skandalizujúce romány, ktoré predstavovali iba dobe a pochybným cieľom poplatné ukážky pseudoliteratúry faktu, ktorú dnes zvykneme označovať pojmom bulvár.

DETSTVO A VÝCHOVA

František Jozef I. sa narodil 18. augusta 1830 na viedenskom zámku Schönbrunn ako prvorođený syn arcikniežaťa Františka Karola a jeho manželky Žofie, ktorá bola dcérou bavorského kráľa Maximiliána I. Jozefa (1756 – 1806). Prvých šesť rokov bola budúcomu cisárovi guvernankou a „dobrou tetou“ barónka Lujza von Sturmfeder, ktorú dôverne oslovoval Aja. František Jozef prejavoval od útleho detstva poriadkumilovnosť a prispôsobivosť, no predovšetkým bol fascinovaný farebnosťou vojenských uniforiem a vojenským vystupovaním. Láska k armáde, uniformám a prostému vojenskému životu mu ostala po celý život. Tento vojenský svet však okrem vonkajších sprievodných týchto javov predstavoval a zhmotňoval princípy sústavnej systematickosti, disciplíny a poriadku, ktoré sa stali v neskorších rokoch charakteristickými pre vládu tohto imperátora. Podľa niektorých svedectiev už vo veku jeden a pol roka vedel vraj rozlišovať medzi „azizi“ (dôstojníci) a „dada“ (vojakmi). Ako dvojročný mal už malú drevenú pušku, šablňu, vojenský batoh a granátnickú čiapku. Ako trojročný sa vraj už vyznal v jednotlivých druhoch vojska a dokonca i v označeniach plukov a plukovních farbách. Ako päťročný dostal na Vianoce dokonale ušitú kyrsnícku uni-

Živý symbol stability

formu. Tieto tendencie však neboli u malého Františka Jozefa prebúdzané a pestované zámerne, pretože jeho okolie malo v zhode s habsburskou tradíciou, ktorá si nezakladala na vojenských tradíciách a vojvodcovských úspechoch, skôr civilný charakter.

Po šiestich rokoch detských hier začala pre Františka Jozefa skutočná výuka, na ktorú dozeral dôstojník a diplomat francúzskeho pôvodu gróf Heinrich von Bombelles (1789 – 1850), znalec vojenskej i civilnej kurtázie a konzervatívny tradicionalista metternichovského razenia. Vojenskú výchovu budúceho cisára viedol skúsený dôstojník gróf Johann Coroini (1794 – 1880) a vojenské predmety mu prednášal diplomat a kartograf major Franz von Hauslab. František Jozef, aby poznal jednotlivé druhy zbraní, nosil počas tohto obdobia striedavo uniformu pešiaka, hulána a delostrelca. V službe musel postupne prekonať všetky hodnosti od radového vojaka po dôstojníka a cvičiť sa v službe zároveň s ostatnými vojakmi a kadetmi.

Učebné plány zostavené pre mladého Františka Jozefa boli skutočne náročné. V prvom školskom roku (1836/1837) absolvoval 13 – 18 vyučovacích hodín týždenne, v nasledujúcom školskom roku to už bolo 32 vyučovacích hodín týždenne a ich počet i naďalej stúpala a ustálil sa

v školskom roku 1842/1843 na 50 vyučovacích hodinách týždenne. Popri nemeckej gramatike, štylistike a literatúre sa štrnásť rokov učil francúzštinu, maďarčinu a češtinu a sedem rokov taliančinu. Okrem živých jazykov sa v rokoch 1842 – 1848 venoval štúdiu latinčiny a starej gréčtiny. Nikdy sa nenaúčil angličtinu a ani nikdy nenavštívil anglicky hovoriace krajiny. Iba päťtinu z vyučovacích hodín tvorili intelektuálne nenáročná a zábavné predmety, medzi ktoré patrili vojenské cvičenia, gymnastika, jazda na koni, plávanie, šerm a gymnastika. Počas výučby neprevládala náklonnosť k hudbe, no preukázal nadanie na výtvarný prejav, predovšetkým sa venoval kresleniu. Roku 1847 zložil František Jozef sudcovské skúšky a pod vedením kniežaťa C. W. Metternicha (1773 – 1859) sa začal venovať štátnickým záležitostiam a povinnostiam.

NÁSTUP NA TRÓN

Už 29. apríla 1848 sa František Jozef v sprievode pobočníka, majora Alexandra von Mensdorff – Pouillyho, hlásil pri štábe rakúskej armády vo Verone. Odovzdal maršalovi J. V. Radeckému lichotivý list od svojej matky, ktorá svojho syna zverovala do maršalovej starostlivosti. No starý maršal Radecký mal už v tej dobe na starosti šesť arcivojvodov a tak radil Františkovi Jozefovi, aby sa vrátil aj so sprievodom do pokojnej-

šieho Tirolska. František Jozef hrdo odmietol, a tak maršal Radecký musel jeho matke Sofii v odpovedi prísľúbiť, že bude držať ochrannú ruku „nad našou spoločnou nádejou“. Táto úloha však nebola ľahká, pretože František Jozef sa zúčastňoval bojov osobne. Prvý „krst ohňom“ absolvoval už 5. mája 1848 v bitke pri Santa Lucii. Zo správ sa dozvedal o náraste revolučných nepokojov a s nimi súvisiacim spoločenským, politickým a hospodárskym chaosom vo Viedni i v celej monarchii. Revolúcia, ktorá vypukla vo Viedni, bola namierená proti Metternichovi. Revolúcia v Budapešti však po víťazstve radikálov, vedených L. Kossuthom, hodlala detronizovať Habsburgovcov v Uhorsku. Ako priamy dôsledok ústupkov revolučným požiadavkám mala byť demonštratívna výmena na poste panovníka. Osud monarchie bol v polovici roku 1848 v rukách troch generálov – kniežaťa A. Windischgrätza, J. Jelačiča a J. Radetzkeho. Boli priamo angažovaní v „palácovom prevrate“ – abdikácii cisára Ferdinanda I. a keďže cisárov mladší brat František Karol príliš neoplyval darom ducha, bol vybratý za najvhodnejšieho kandidáta na cisársky trón osemmásťročný František, ktorý prijal ako cisár ďalšie meno Jozef, čím vzniklo symbolické spojenie tradície a reformy.

Kým prvé meno František sym-

bolizovalo konzervativizmus Františka I., meno Jozef malo poukazovať na habsburskú reformnú tradíciu vlády Jozefa II. Dňa 2. decembra 1848 sa v olomouckom arcibiskupskom paláci zišiel výkvet šľachty, generalita, ministri a dvorní hodnostári. Cisár Ferdinand I. prečítal abdikáciu vyhlásenie a dodal, že jeho brat František Karol sa necíti zdravotne spôsobilý pre tak náročný úrad, preto prechádza nástupníctvom na jeho syna Františka Jozefa. Nový cisár, oblečený do bieloskvúcej dôstojníckej uniformy, ďakujúc pokľakol pred Ferdinandom I., ktorý láskavo pohladil synovca a na prevkapanie prítomných svojsky dodal: „To nič nie je, rado sa stalo, len buď dobrý“. Nový cisár v sprievode generality potom vykonal prehliadku oddielov olomouckej vojenskej posádky. Generál A. Windischgrätz o dva týždne po nástupe Františka Jozefa I. na trón napísal: „Teraz máme cisára, ktorého charakter a schopnosť ho predurčujú k dôstojnému splneniu vysokého poslania. Našou úlohou je v záujem monarchie podporovať a pestovať v ňom sebadôveru a sebaistotu“.

ATENTÁT NA CISÁRA FRANTIŠKA JOZEFA I.

V piatom roku svojho panovania prežil cisár František Jozef I. pokus o atentát. Uskutočnil ho 18. februára 1853 krajčírsky tovariš a presvedčený maďarský revolučný nacionalista János Libényi, ktorý žil od roku 1851 vo Viedni. V tento deň bol cisár na pravidelnej prechádzke Viedňou. Pri starej Korutánskej bráne sa nahol cez múr bašty, aby sa pozrel na cvičiacich vojakov. V tomto okamihu sa na cisára vrhol Libényi s výkrikom Nech žije Kossuth! a pokúsil sa zasadiť cisárovi do krku ranu nožom. Čepeľ však zavadila o vystužený a vyšívany golier uniformy a ostrie cisára iba porezalo na krku. Keď sa Libényi znovu napriahol a chcel útok zopakovať, bol zastavený pohotovým záukrom cisárovho pobočníka Maxmilliena O'Donnella, ktorému príbehol na pomoc mäsiar a špeditér

Joseph Ettenreich a spoločne útočníka zneškodnili. Obaja boli neskôr povýšení cisárom Františkom Jozefom I. do šľachtického stavu. Joseph von Ettenreich bol menovaný za riaditeľa Prvej rakúskej sporiteľne (Erste österreichische Spar-Casse). Libényi na súde priznal, že je veteránom revolúcie z rokov 1848 – 1849 a že jeho hlavná motivácia atentátu bola politická – pomstiť potlačenie maďarskej revolúcie a jej obe. Súd sa márne sústreďil na odhalenie a identifikáciu ďalších Libényiho spoločníkov, pretože pri príprave a realizácii tohto zúfaleho činu žiadnych nemal. Hoci počas procesu bolo „odhalených“ niekoľko údajných sprisahancov, žiadnemu nebola dokázaná priama účasť na príprave tohto atentátu. János Libényi bol za pokus o vraždu panovníka odsúdený na trest smrti a 26. februára 1853 popravený. Cisár veľkodušne nariadil vyplácať Libényiho matke doživotnú finančnú rentu.

RAKÚSKO-UHORSKÉ VYROVNANIE

Maďarská protirakúska rezistencia prešla po potlačení revolúcie rokov 1848 – 1849 do pasívnej formy. Tento odpor sa vystupňoval začiatkom šesťdesiatych rokov 19. storočia. V Ríšskej rade, ktorá podľa Februárovej ústavy z roku 1861 plnila úlohu parlamentu, sa z Uhorska nedostavil ani jeden zástupca. Pasívny odpor uhorských poslancov, ktorých

viedli väčšinou bývali revolucionári z rokov 1848 – 1849, bol z právneho hľadiska legálny, pretože poslancská funkcia bola právom, a nie povinnosťou a poslanec sa tejto funkcie mohol vzdať, pokiaľ sa jej výkon nezhodoval s jeho svedomím a presvedčením. Hoci habsburská monarchia bola aj naďalej formálne absolutistickým štátom, návrat k praktikám absolutizmu už v tejto dobe nebol možný. Cisár František Jozef I. sa preto rozhodol hľadať cestu kompromisov a koncom roku 1864 nadviazal prostredníctvom arcivojvodu Albrechta priame, no neoficiálne kontakty s F. Deákom. Ochotu vyjednávať preukázal cisár aj počas svojej návštevy Uhorska v lete 1865. K spoločnej dohode sa však nepodarilo dospieť ani nasledujúci rok, počas niekoľkotýždňového pobytu Františka Jozefa I. s cisárskym dvorom na budínskom hrade. Obrat vo vyjednávaní nastal po porážke Rakúska v bitke pri Hradci Králové (3. júl 1866). Rokovania so zástupcami Uhorska (F. Deák a J. Andrassy) viedol nový rakúsky minister zahraničných vecí F. F. Beust. Cisár František Jozef I. pricestoval 3. februára 1867 do Budína, aby tam už 18. februára menoval novú uhorskú vládu na čele s J. Andrassym. Toto menovanie malo aj svoje paradoxy. Andrassy bol totiž 15. apríla 1851 odsúdený za revolučné aktivity na trest smrti, rozsudok bol potvrdený samotným cisárom a vykonaný in effigie (symbolicky). Amnestovaný bol až v júli 1857 vo svojom anglickom exile.

Uhorský snem schválil rakúsko-uhorské vyrovnávacie zákony 30. marca 1867 väčšinou hlasov (257 proti 117). Vyrovnanie bolo potvrdené 8. júna 1967 korunováciou Františka Jozefa I. za uhorského kráľa. Vyrovnaním sa z habsburskej ríše stal dualistický štátny útvar, ktorý spájala osoba panovníka a tri spoločné ministerské rezorty (armáda, diplomacia, financie). Prerokovanie spoločných záležitostí a kontrolou práce spoločných ministerstiev bola v kompetencii tzv. delegácií, ktoré tvorilo 60 poslancov uhorského a 60 rakúskeho snemu. Uhorská legislatíva prijala formálne občiansko-demokratické zásady rovnosti občanov pred zákonom a oddelenie súdnictva od politickej správy. Najvyšším súdom sa stala Uhorská kráľovská kúria so sídlom v Budapešti. Zákonmi o vyrovnaní sa v Uhorsku prijal volebný a zastupiteľský systém z marca 1848. Uhorský snem mal dve komory s rovnakými právomocami. Dolná snemovňa bola volená a horná bola reprezentatívna a obsadzovaná na základe rodových privilégii alebo funkcií.

RODINNÉ TRAGÉDIE

Výrok cisára Františka Jozefa I. o tom, že musí zničiť všetko sa netýkal len politiky a diplomacie, ale predovšetkým tragických rodinných udalostí, ktoré ho postihli a napriek ktorým bol nútený udržať dôstojnosť panovníckeho majestátu.

Prvou rodinnou tragédiou bola pre Františka Jozefa I. smrť jeho brata Ferdinanda Maximiliána Jozefa, ktorý sa za pomoci mexických royalistov a Napoleona II. stal mexickým cisárom. Prvú ponuku mexických royalistov, žijúcich v európskom exile, odmietol už v roku 1859. Názor zmenil až po priamej vojenskej intervencii francúzskeho cisára Napoleona

III. v Mexiku a vyhlásení mexického cisárstva. V roku 1863 prijíma mexickú cisársku korunu, a to aj napriek ráznemu varovaniu a odhovraniu svojho brata Františka Jozefa I. i celej rodiny. Po páde cisárstva bol povstalcami, ktorých viedol Benito Juárez, odsúdený na smrť. Proti poprave protestovali a za ušetrenie života cisára Maximiliána sa okrem korunovaných hláv a amerického prezidenta vyslovili napr. aj francúzsky spisovateľ Victor Hugo či taliansky revolucionár Giuseppe Garibaldi. Rozsudok bol vykonaný 19. júna 1867 v Cerro de las Campanas.

Druhou ťažkou ranou pre Františka Jozefa I. bola samovražda jediného syna a následníka trónu korunného princa arcivojvodu Rudolfa Habsburského, ktorý dňa 30. januára 1889 zastrelil seba i svoju milenkú baronesu Mariu Vetserovú v dolnorakúskom Mayerlingu. Jeho smrť bola napriek snahe cisárskeho dvora o informačné embargo dobovou senzáciou. Dodnes sa jeho samovražda interpretuje viacerými verziami. Od skratového jednania spôsobeného pretrvávajúcou psychickou chorobou podporovanou závislosťou na morfiu a pokročilým štádiom syfilisu, cez politické interpretácie až po najfantastickejšie bulvárne teórie.

Ďalšou životnou skúškou a ranou osudu bola pre Františka Jozefa I. vražda manželky Alžbety počas jej výletu do Ženevy dňa 10. septembra 1898. Atentát spáchal taliansky anarchista Luigi Lucheni, ktorý na cisárovnu Alžbetu zaútočil zabrúseným pilníkom. Stihol bodnúť iba raz do oblasti srdca a táto rana sa stala smrteľnou, lebo zlomila štvrté rebro a prerazila prednú časť ľavej srdcovej komory. Lucheniho krátko po čine zadržali, bol odsúdený na doživotie a 19. októbra 1910 ho našli v cele obeseného.

Zavraždenie Františka Ferdinanda d'Este, ktorý bol synovcom Františka Jozefa I., sa stalo jednou z bezprostredných príčin, vedúcich k I. svetovej vojne. Pri atentáte, ktorý uskutočnil Gavrilo Princip, člen organizácie Mladá Bosna, zahynula aj manželka následníka trónu Žofia Chotková.

POSLEDNÉ DNI

Viditeľnejší telesný úpadok sa začal u cisára Františka Jozefa I. prejavovať na prelome októbra a novembra 1916, keď ho čoraz častejšie sužoval kašeľ a rapidný úbytok hmotnosti. Verejnosť sa o „ľahšej chorobe“ dozvedela zo stránok dennej tlače už 10. novembra 1916, deň po prvých záchvatoch horúčky. Ako ošetrovateľky mu boli ponúknuté rehoľné sestry, ktoré však odmietol so slovami: „Moji traja sluhovia, ktorí verne slúžili zdravému cisárovi, sa budú o neho starať aj v chorobe“. Hoci oficiálna lekárska správa z 20. novembra 1916 hovorila o cisárovom zdravotnom stave ako o relatívne uspokojivom, už predchádzajúci deň sa u Františka Jozefa I. prejavil zápal pľúc naplno. Napriek chorobe a vysokej horúčke neporušil každodenný rituál. Vstal o pol štvrtej a o piatej raňajkoval pečivo s maslom a šunkou a čaj. Po raňajkách, zabalený do deky, začal úradovať. V pondelok 20. novembra 1916 cisára navštívil viedenský svätiaci biskup, ktorý mu priniesol osobitné pápežské pozhnanie. Nasledujúci deň, napriek zvýšenej teplote, znovu úradoval

a prijal na audiencii predsedu vlády Ernsta von Koerbera, ktorému sa mal zdôveriť so svojim zámerom ukončiť čo najskôr účasť Rakúska – Uhorska vo vojne. Na obed cisár zjedol trochu slepačieho vývaru. V popoludňajších hodinách sa jeho zdravotný stav začal prudko zhoršovať a jeho telesná teplota stúpila na 39,5°C, no napriek tomu ešte prijal následníka trónu arcivojvodu Karla a jeho manželku Zitu. Poobede za písacím stolom niekoľkokrát zaspal a ešte o pol štvrtej podpísal niekoľko listín. O štvrtej ho komorníci na naliehanie lekárov uložili do postele. Nebol schopný brániť sa a iba slabým hlasom sa pokúsil protestovať: „Mám ešte veľa práce“. Potom sa naklonil ku svojmu komorníkovi E. Ketterlovi a pripomenul mu, že ho má zobudiť ako vždy o štvrtej ráno, pretože vraj ešte nepodpísal všetky úradné listiny. Cisárska spálňa sa postupne zaplnila rodinnými príslušníkmi, pobočníkmi, lekármi, komorníkmi a sluhami. Cisár sa na chvíľu prebudil a sťažoval sa na smäd. Zo všetkých prítomných jedine komorník G. Ketterl pohotovo priskočil k posteli, aby mu nadvihol hlavu a dal sa mu napiť trochu čaju. Potom cisár upadol do bezvedomia a internista Dr. Norbert Ortner mu podal kofeínovú injekciu, ktorá ho na krátky čas znovu prebrala. V tomto čase prijal z rúk biskupa Seidla posledné pomazanie, po ktorom opäť

zaspal na dve hodiny. Po prebudení nastala agónia. Cisár sa po záchvate kašľa začal dusiť a chrčať. Lekári a ostani prítomní iba bezmocne sledovali tento cisárov posledný boj o život. Po krátkej chvíli jeho hlava klesla na vankúš a vydýchol naposledy. Bol 21. novembra 1916 o 21.05 hod. Ako hlavná príčina smrti bol na úmrtnom liste uvedený zápal pľúc a pohrudnice a následné zlyhanie srdca.

VALE SENEXIMPERATOR!

Cisárovo telo malo byť po smrti nabalzamované, oblečené do slávnostnej maršalskej uniformy a po šiestich dňoch bolo prevezené do viedenského Hofburgu, kde bolo vystavené ďalšie tri dni. V zhone však patológovia telo nebalzamovali, iba do krčnej tepny vstrekli formalínovú injekciu. Tento postup sa však nevyplatil, pretože počas týchto troch dní mohli všetci, ktorí sa s nebohým cisárom prišli naposledy rozlúčiť, vidieť prudké zmeny na jeho tvári. Líca boli prepadnuté a vrásky sa prehĺbili do ostrých záhybov. Hoci oficiálny životopisec Habsburgovcov Egon Caesar Conte Corti to pripisoval nedbalému balzamovaniu, priamy a mimoriadne všímavý pozorovateľ, cisárov osobný komorník E. Ketterl sa výslovne zmieňuje iba o formalínovej injekcii a nespomína žiadne balzamovanie. Pohrebne obrady sa

začali 30. novembra 1916 smútočnou zádušnou omšou za zosnulého cisára, na ktorej sa vzhľadom na tretí rok pokračujúci vojnový konflikt zúčastnili iba nemecký cisár Wilhelm II., bulharský cár Ferdinand I., saský kráľ Friedrich August III., bavorský kráľ Ludovít III. a korunný princ neutrálneho Švédska Gustáv VI. Adolf. Po skončení bohoslužieb bolo telo cisára prevezené z Dómu sv. Štefana do krypty neďalekého kapucínskeho kláštora. Oproti predchádzajúcim pohrebným rituálom Habsburgovcov nebolo srdce Františka Jozefa I. vybraté z tela a uložené v krypte Dómu sv. Štefana a tak posledné habsburské srdce, ktoré tam spočinulo, bolo jeho otca – arcivojvodu Františka Karola, ktorý zomrel v roku 1878.

Ešte celé štyri týždne po cisárovej smrti nosili dámy z aristokratických rodín iba šaty z čierneho hodvábu, čierne rukavice a hlavu pokrytú čiernym klobúkom alebo čiernou šatkou s bielym čipkovaným okrajom. V tomto smere platil zákaz napodobenín a nosenia bižutérie. Dva mesiace po panovníckom pohrebe bol povinný nosiť čierny šat i obsluhujúci personál viedenského cisárskeho dvora, vrátane dvorných radcov, komorníkov a stolníkov.

ADALBERT KÁRPÁTY

Vlavo: Cisár František Jozef I. roku 1848. Vpravo: Portrétna snímka cisára Františka Jozefa I. z roku 1865

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie
z predchádzajúceho ročníka)

(Kedysi koncom 80. rokov, keď sa o. Gábriš chystal do Ríma, požiadal ho Vilo Kovár, aby zanesol rukopis diela K. Wojtyły Znamenie, ktorému sa bude protirečiť. P. biskup slúbil, ale že musí odložiť prvú stranu, keby mu pozerali do tašky. Nevedno, čo sa stalo s rukopisom, ale v novembri 2001 ho Vilo Kovár osobne doručil Sv. Otcovi J. P. II, ktorý ho podal o. Hnilicovi. Duchovné cvičenia potom vyšli v SÚSCM

O. Gábriš Vilovi Kovárovi rozprával, ako pri návšteve biskupov Sv. Otec vyčítal biskupovi Pasztorovi ústupčivosť. Ten dostal hysák a skladať pektorál. Ján Pavol II. ho chytil za plecía a zatriasol ním.

V tejto veci bol za b. Pasztorom aj Vlado Jukl, ktorý mu hovoril, aby sa nebál. Keby naňho aj komunisti niečo vytiahli, tým aj tak nikto neverí. Po čase si sťažoval, že chodia za ním akísi laici... - KK 2. 12. 2008)

ZA ŠTEFANOM B.

ROMANOM (24. 3. 1988)

Na večeri s Vilom Kovárom v rímskom hoteli Hilton v r. 1981 (bolo to v rámci SKS) rozprával Š. B. Roman historiku, ako chodil s vtedajším predsedom SNR Chudíkom po Podbrezovských železničkách. Roman sa pýtal, prečo je tam tak veľa Čechov. Chudík odpovedal, že sme im veľa dlžní. Nato sa Roman spýtal, koľko činí ten účet v miliónoch dolárov.

Včera 23. 3. 1988 odišiel Štefan B. Roman na večnosť v 66. roku svojho života. Jedna z najväčších slovenských osobností odišla.

Pán Boh vie, prečo nám ho dal i prečo nám ho v tejto chvíli vzal.

Na zajtra, 25. marca je ohlásená manifestácia za náboženskú slobodu a ľudské práva v Bratislave. (Podľa ohlásenia zo dňa 10. 3. 1988, ktoré podpísal F. Mikloško, šlo o menovanie katolíckych biskupov..., za úplnú náboženskú slobodu... za úplné dodržiavanie ľudských práv.. 31. 5. 1998)

Včerajší Večerník pripisuje organizáciu tohoto zhromaždenia Svetovému kongresu Slovákov.

Š.B. Roman bol zakladateľ a dlhoročný predseda SKS. Kto ho nahradí? Ale to som už napísal. Pán Boh vie prečo dáva i prečo berie.

Podľa správy rakúskeho rozhlasu sa podobné zhromaždenie uskutoční na rakúskej strane Dunaja pri Bratislave.

DOMINIK TATARKA -

"...AK NIE JEDINÝ..."

(15. 5. 1989)

V Kázni na pohrebe D. Tatarku dňa 15. mája 1989 O. Srholec o zosnulom povedal:

"Preto sa stal jedným z mála slovenských spisovateľov, ak nie jediným, ktorý nielen slovom, ale aj životom potvrdil vernosť európskym humanitným ideálom a hodnotám presahujúcim človeka."

Pritvrdé? Pred časom mi známy autor prepísaných slovenských rozprávok Dr. Anton Habovštiak rozprával, ako preštil cenzora, ktorý chcel, aby písal "boh" s malým "b". - Namiesto "Boh" som dal "Pán" a to už mohlo byť s veľkým "P" - chválil sa!

Keď pred dvoma rokmi pred kostolom na Kalvárii podpisovali známu, 31-bodovú petíciu, Gusto Valach bez váhania podpísal, ale Anton Habovštiak sa urobil, že nevidí...

Nemáme priveľa spisovateľov, ktorí ani "slovom", ani "životom" nepotvrdili vernosť ideálom?

Na pohrebe D. Tatarku bolo vidieť O. biskupa J. Ch. Korca, Alexandra Dubčeka, Hanzelku a Zigmunda a mnoho, mnoho iných.

Poznámka: Na jednu príhodu na pohrebe som po rokoch nadviazal v otvorenom liste M. M. Šimečkovi zo dňa 6. 4. 1997, z ktorého vyberám"

"V článku Spoločná zodpovednosť (SME 3. 4. 1997) požadujete priznanie kolektívnej viny slovenského národa za tragédiu slovenských Židov.

V snahe nájsť šľachetný, alebo aspoň mravne bezúhonný dôvod

KAROL KUBÍK

Zápisky z totality

(1981-1990)

pre takúto požiadavku, rozvírili sa mi spomienky a prosím, aby som niektoré mohol uviesť...

Vynárajú sa mi spomienky na Vašu rodinu. Na Vášho otca, s ktorým som sa stretal na disidentských schôdkach. Na kresťansko-marxistický seminár na dvore Vášho rodinného domu na Trnávke. Bola tam zaujímavá spoločnosť: Dr. Čarnogurský, prof. M. Kusý, Václav Benda, Rumlovci, asi 30-40 ľudí... Precíťoval som trápenie Vašej rodiny, keď Vaša mama skoro zahynula pod ťarchou životného kríža, na ktorý jej prikladal i vtedajší režim.

V deň pohrebu Dominika Tatarku som stál blízko, keď Vám Otec Ján Chryzostom Korec hovoril, aby ste písali pravdivo. Aj to bolo dôvodom, že som si Vaše články všimol.

Nie som znalec literatúry i keď tu i tam sa mi dostane cti poznať mienku osobností, ktorí v literatúre niečo znamenajú. Aj preto sa celkovo k vašej tvorbe ani k cene, ktorú ste dostali v zahraničí, nevyjadrujem.

Spomeniem iba Vaše úvahy nad horoskopom, kde ste pripomínali, že zostava hviezd v deň vyhlásenia samostatnosti veští pre našu republiku pohromy..."

Avšak Slovensko a slovenský národ má iné tromfy a vízie, ako ich pripomenul pápež Ján Pavol II. 9. novembra 1996.

"Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobre si to uvedomte! Je povolané ponúknuť svoj veľmi významný príspevok k pravému pokroku európskeho kontinentu svojimi tradíciami a kultúrou, svojimi mučeníkmi a vyznavačmi, ako aj živými silami svojich nových generácií. Slovensko je povolané ponúknuť Európe predovšetkým dar svojej viery v Krista a svojej oddanosti Panne Márii."

NÁROD BOL PONÍŽENÝ

(15. novembra 1989)

Dňa 15. novembra pred 9. hodinou som prišiel k vedľajšiemu vchodu Justičného paláca, kde sa konal proces s prof. M. Kusým, H. Ponickou, A. Seleckým a Dr. Maňákom. Vchod prísne strážený, železná ohrada. Pred vchodom sa modlilo pár desiatok ľudí ruženec... Odišiel som do mesta vybaviť si služobné veci.

Okolo pol dvanástej som vystúpil

pred Justičným palácom z trolejbusu. Stráža som sa prihlásil, že chcem ako kolega z pracoviska prof. Kusého vypovedať pred súdom v jeho prospech. Postupne ma odviedli na chodbu k súdnej sále.

Po prestávke (12-13. hod.) mi úradník oznámil, že vypovedať podľa rozhodnutia predsedu senátu nebudem, ale môžem ísť do sály.

Záverčné reči sa skončili okolo pol šiestej. Na 18.30 bolo ohlásené vynesenie rozsudku. Na chodbe bola výborná nálada - záverečné reči boli nádherné.

Oslovil som Alexandra Dubčeka a hovorím mu, že som mu chcel pred 21 rokmi po prejave, ktorý predniesol

Napísal som jej. Po dvoch-troch týždňoch odpovedala, kde vyslovila aj pochybnosť, či je to pôvodné.

Teraz som ju náhodou stretol - 2. marca 1990 - pred Hviezdoslavovým divadlom. Zopakovala mi to, čo bolo v liste, aby som to dal do Múzea v Košariskách, ak je to seriózne. Lebo všelijaké veci ukazujú. Jeden ľudák jej ukazoval dostrieľanú bundu Štefánikovu... A vôbec, ľudáci toho naširili o Štefánikovi.

- No, milostivá pani, keď už hovoríte o ľudákoch, treba spomenúť aj to, že Mach nechal zošrotovať knihu Matúša Černáka, v ktorej podporoval verziu, že M. R. Štefánika zastreliť Česi.

by také niečo, ako hovorí p. Ponická, to nie.

S podobnou, ale drsnejšie formulovanou otázkou som sa obrátil príležitostne aj na Jozefa Jablonického.

- Prosím ťa, Macha už ako mladého novinára krok za krokom sledovala polícia. Sú o tom záznamy. Nič také tam není.

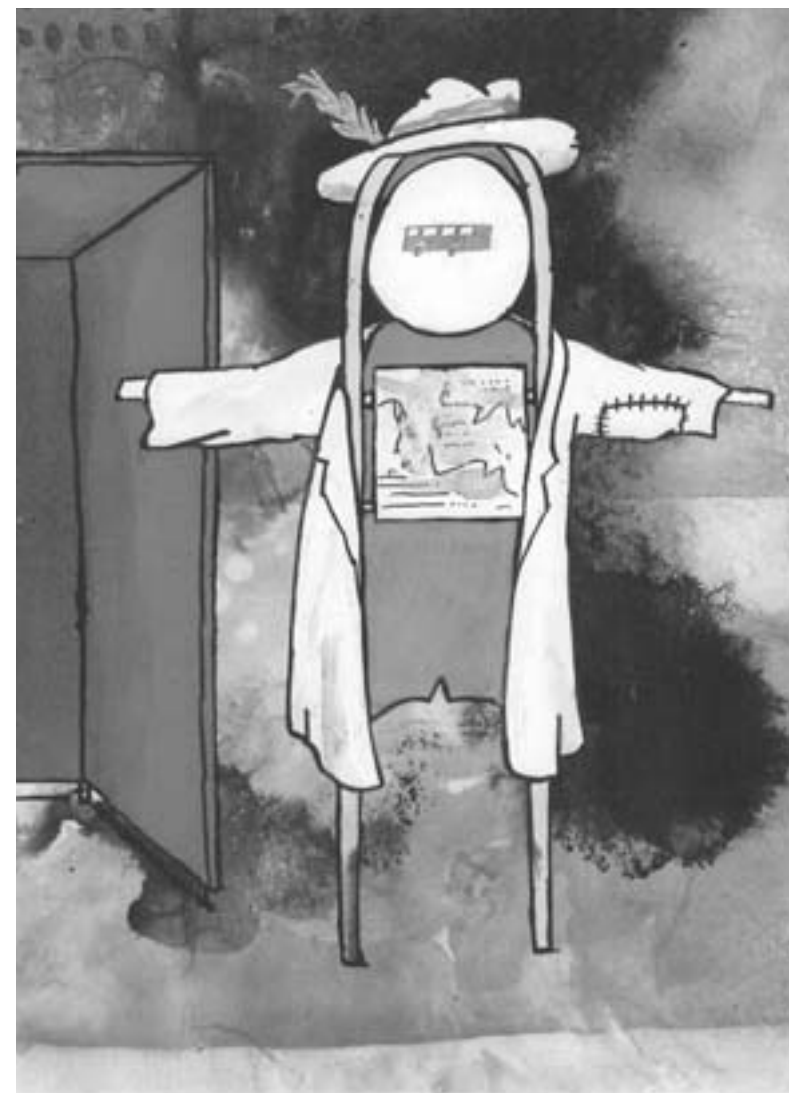
K rozhovoru s p. Ponickou pripájam tieto poznámky:

(Bohuš Urgošík bol kamarát ešte z gymnázia v Žiline, kam prišiel z jezuitského gymnázia. Vyštudoval fyziku na KU, kde aj pôsobil do smrti. Pekne upravený odrezok z vrtule dostal ako Slováč v Prahe od známeho. Predmet mi ponúkal ešte pred kabátovým prevratom. Dal aj popis cesty, akou sa dostal od vojaka, ktorý v čase havárie slúžil vo Vajnorochoch. Pamiatku som poslal do múzea v Košariskách, odkiaľ mi istý čas posielali miestny časopis venovaný Štefánikovi. Čo sa týka Štefánikovej bundy, rozprával mi bývalý plukovník SNB - kriminalista, istý čas vedúci oddelenia zvláštnych úloh na Urbione, že takúto bundu opatrovali na povale Urbionu, bývalej vládnej budovy na Fajnorovom námestí. Tiež ju dali do múzea v Košariskách.

S pani Ponickou som sa zoznámil počas procesu s dr. J. Čarnogurským. Na mojom chrbte písala správu pre zahraničné rozhlas, ktorú som potom priniesol do Petržalky Antonovi Seleckému. Odtiaľ ma p. Čarnogurská pozvala na posedenie do bytu p. Ponickéj, kde bola spústa ľudí, ktorí sa o pár dní vyrojili na obrazovkách - medzi inými brat V. Havla.

O mojom príbuzenskom vzťahu k A. Machovi nemala p. Ponická zrejme ani potuchu - v tých podmienkach sa nekádrovalo. Po rokoch som bol na nejakom podujatí na Žabotovej v pokušení, že jej to poviem, ale nespravil som to. Bola po chorobe a bola šťastná, že to nebola rakovina, ako si najprv myslela, ale iba čosi so srdcom.)

(Koniec)

Kresba: Andrej Mišanek